

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Varför vill du läsa vidare?
En undersökning av somaliska sfi-studerande som har avancerat från
studieväg ett

Susanne Angwald Brunke

Magisteruppsats i Svenska som andraspråk
Vt 2014
Handledare: Sally Boyd och Qarin Franker
Examinator: Åsa Wengelin

Sammandrag

I Sverige bor det över 50 000 personer med somaliskt ursprung, varav många är illiterata eller lågutbildade. De närmaste åren väntas tiotusentals fler somaliska flyktingar komma till Sverige.

I denna studie undersöks via intervjuer, som är av kvalitativ karaktär, elva studerande av somaliskt ursprung som håller på att utbilda sig antingen vid sfi (utbildning i svenska för invandrare) eller gruv (grundskolans högstadium) och som har avancerat från studieväg ett till C-kurs eller gruv. Intervjuerna handlar framför allt om följande: eventuell skolgång i hemlandet, motivationen att studera svenska, faktorer som bidragit till det, deras situation i hemlandet och i Sverige, deras integration i det svenska samhället, känslan av att vara accepterade i Sverige, yrkesmässiga eller jobbmässiga mål och deras bedömning av sfi-undervisningen.

Deras svar analyserades med hjälp av Spolskys modell för andraspråksinlärning, Bourdieus teori om kapitalbegrepp och postkolonial teori enligt Fanon och Spivak samt Freires och Cummins teorier om läsinlärning.

Informanterna beskriver sig själva som starka, positiva och målinriktade individer. De kommer från ett land i krig och kaos. Deras skolgång i hemlandet har blivit försvårad eller i vissa fall förhindrad. Många av de studerande ansåg att sfi och svenskar har initierat deras studier. Somliga menar att deras studieintresse stimuleras av TV och nyheter i tidningar. Samtliga har klara mål som är en stark motivation för deras studier. Vissa informanter gav uttryck för att läsinlärningen skänkte dem vad som Cummins betecknar som *empowerment*. En svensk lärare, som undervisar på grundskolans högstadium intervjuades om sina åsikter om de lågutbildades studier på gruv och hon var mer tveksam sfi och gruvs möjligheter att bidra gruppens inlärning och integration. Två studerande och läraren anser att det bör vara fler muntliga inslag då analfabeter undervisas, vilket även forskning visar. Studien talar för en stark betydelse av begreppet integration i samband med sfi-studier. Svenskarna attityder på vad som enligt postkolonial teori betecknas *de andra* behöver förändras.

Frågan om varför informanterna vill läsa vidare, besvaras i studien med att informanterna har blivit litterata vilket skänker dem empowerment. Sfi och jobbmål initierar deras studier.

Nyckelord: Sfi-studier, social kontext, attityder, motivation, empowerment, investment och integration.

1. Inledning	1
1.1. Förförståelse	2
1.2. Vad är en analfabet?	2
1.3. Somalia	3
1.4. Integration, segregation och sociala nätverk	3
2. Syfte	4
2.1 Forskningsfrågor	4
3. Teori	5
3.1. Ekonomiskt kapital	5
3.2 Socialt kapital	5
3.3 Symboliskt kapital	5
3.4. Kulturellt kapital	6
3.5. Postkolonial teori	7
3.6 Empowerment	8
4 Tidigare forskning	9
4.1 Attityder och motivation	9
4.2 Relationen mellan språk, lärande och sociala faktorer	10
4.2 Sfi och litteracitet	11
5. Material och metod	13
5.1 Metodval	13
5.2 Urval och bortfall	14
5.3 Deltagare	14
5.2 Genomförande	15
5.5 Databearbetning	15
5.6 Studiens trovärdighet och överförbarhet	17
5.7 Etiska aspekter	17
5.8 Relevans	18
6. Resultat	18
6.1. Presentation av undersökningsgrupp	19
6.1.1. Bakgrundsfrågor såsom ålder och hemland	19
6.1.2 Antal år i skolan	20
6.1.3 Förmåga och förkunskaper	20
6.1.4 Motivation och investment	21

6.1.5 Attityder från omgivningen till intervjupersonens studier	23
6.1.6 Kunskaper i svenska för arbetsmarknaden	24
6.1.7 Social kontext för intervjupersonerna	24
6.1.8 Intervjupersonernas erfarenhet av rasism och islamofobi	25
6.1.9. Motivation och studier	25
6.2 Analyser av informanternas svar utifrån tidigare forskning	26
6.2.1. Hur är informanternas sociala kontext?	26
6.2.2 Attityder	28
6.2.3 Motivationen	29
6.2.4. Åldersfaktorn	30
6.2.5 Personligheten	31
6.2.6 Förmågan	31
6.2.7 Vilka kunskaper har de somaliska informanterna	32
6.2.8. Inlärningsmöjligheterna är påverkade av den sociala kontexten	32
6.2.9 Vilket lingvistiskt och icke lingvistiskt uttryckssätt blir resultatet för andraspråksinläraren	33
6.3. Sammanfattning av resultatet	34
7. Slutdiskussion	34
7.1. Metoddiskussion	36
7.2. Resultatdiskussion	37
7.2.1 Sociala faktorerers påverkan	38
7.2.2 Integrationens påverkan	39
7.2.3 Sfi-undervisningens påverkan	40
7.3 Fortsatt forskning	42
8. Litteraturlista	42

1. Inledning

I världen beräknas det vara 773,5 miljoner vuxna (över 15 år) som inte har haft möjlighet att tillägna sig grundläggande litteracitet (enligt UNESCO, 2013). Invandringen från utomeuropeiska länder har ökat och allt fler av de som kommer är lågutbildade. Enligt statistik från 2012 hade knappt 13000 (12%) av de inskrivna sfi-deltagarna 0-3 års utbildning och ytterligare 10% hade en utbildningsbakgrund på 4-6 år (enligt Skolverket, 2013). Förmodligen finns det bland dessa många, som inte har automatiserat sitt läsande och skrivande. Det betyder också att det har kommit ett ökande antal analfabeter till Sverige.

Sverige tar emot flest somalier i Europa, skriver Riksdag och Departement den 4 maj 2012 och det kommer många analfabeter och lågutbildade från just Somalia. Det ställer ökade krav på samhället och sfi-utbildningen (utbildningen i svenska för invandrare). Det finns en risk att många lågutbildade kan hamna i ett permanent utanförskap på grund av bristande svensk-kunskaper, bristande läsförmåga, arbetslöshet och segregation. Det svenska samhället kräver ofta gymnasieutbildning för att en individ ska kunna få ett arbete. Analfabeterna har kunnat leva i hemlandet utan skolgång, men det svenska samhället ställer annorlunda krav. I Sverige behöver man kunna läsa för att kunna klara sig. De som inte kan läsa och skriva hamnar utanför, vilket resulterar i ett *vi och dom-samhälle*. Läs- och skrivkunnighet är en mänsklig rättighet enligt FN: s deklARATIONER om mänskliga rättigheter. Alfabetisering innebär att bli läs- och skrivkunnig, eller funktionellt litterat, på en nivå där man klarar vardagslivet (Rydén, 2007:19).

Sfi har varit en egen utbildningsform sedan 1965. Sfi har ofta debatterats och kritiserats. De första 20 åren skedde verksamheten utanför det offentliga skolväsendet och anordnades av studieförbund. Då hade man inga styrdokument. 1986 och 1991 reformerades utbildningen. Sfi-undervisningen har blivit homogeniserad både beträffande innehåll och mål. Sfi-utbildningen har också påverkats av förändringar i samhället och en del villkor i undervisningen är knutna till arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa. Lindberg skriver (1996) att kritiken inte alltid har varit välgrundad. Hon anser att var och en med kunskap om invandring och villkor för andraspråksinlärning borde inse att det är en komplicerad process att lära sig ett nytt språk och att det tar tid. Lindberg (1996) framhåller vidare att sfi ofta ses som en del av arbetsmarknadspolitiken och förväntas bidra till att förverkliga nationella mål för utbildning och integration.

Eftersom det kommer allt fler lågutbildade och analfabeter till Sverige, resulterar det i att många går A-kursen på sfi. Inom sfi-undervisningen börjar

analfabeter på A-kursen, medelutbildade på B-kursen och högutbildade på C-kursen på många skolor. D-kursen är den sista kursen inom sfi, sedan kan man börja på gruv (grundskolans högstadium). Det stora antalet lågutbildade för med sig nya utmaningar för sfi-lärare och för hela det svenska samhället. Därför är det essentiellt att undervisningen i A-kurserna blir optimal.

Det är svårt att placera in de lågutbildade i klasser. En del blir placerade i A-kursen fastän de kan läsa och skriva, det kan t.ex. vara sådana som har lärt sig att läsa ett språk som använder ett annat skrivsystem. En del läser och skriver med stor svårighet och behöver därför extra hjälp innan de börjar i B-kursen.

Statistiken visar att många av de lågutbildade invandrarna har svårt att få jobb. 2012 kom en rapport om somalier på arbetsmarknaden, (Carlsson, Magnusson & Rönquist, 2012) där det bl.a. står att endast 21% av somalierna var yrkesverksamma år 2010. De skriver vidare: ”somalier är en av de grupper där integrationen har fungerat sämst.” (ibid, förordet).

1.1. Förförståelse

Den här uppsatsen är färgad av min förförståelse. Jag har undervisat lågutbildade somalier två år i en förberedelseklass i Göteborg och i sju år inom sfi-undervisningen. Många tar lång tid på sig för att klara sfi och inte så många fortsätter till andra utbildningar eller till arbeten. Därför är det relevant att intervjua lågutbildade somalier som har lyckats bra inom sfi. Att beskriva vuxna analfabeter eller före detta analfabeter, som lyckas med sina studier är också ett mycket angeläget ämne då de som grupp är utsatta för marginalisering och diskriminering.

Uppsatsen kommer att handla om språk, identitet, integration och motivation och investment. Frågan i studien är: Varför lyckas somliga analfabeter ta sig från studieväg ett som analfabeter till C-kursen och ut i arbetslivet eller till Komvux? Vilka är framgångsfaktorerna för att en analfabet eller lågutbildad ska ta sig till gruv? Dessa frågor är viktig att besvara, då det fyller ett behov både för somalierna, skolan och resten av samhället. Jag hoppas att fylla en lucka inom forskningen.

1.2. Vad är en analfabet?

För att förstå vad vi menar med analfabet, behövs en definition av ordet. Hur definieras då analfabeter? UNESCOs definition, nedan kommer att användas i uppsatsen.

Vi brukar lite slarvigt kalla alla som inte kan läsa och skriva för analfabeter. Egentligen utgår termen *analfabeter* från ljudbaserade skriftsystem, som det latinska alfabetet som vi använder.../...En definition av *analfabetism* som ofta hänvisas till är UNESCO:s definition från 1985: Oförmåga att med förståelse läsa och skriva en enkel redogörelse av betydelse för ens dagliga liv. (Wedin 2010:49)

1.3. Somalia

Somalia är ett land i östra Afrika, på Afrikas horn. Landet har cirka 9 miljoner invånare. I Somalia är cirka 99 % muslimer. Språket som talas i Somalia är somaliska. Där talas även arabiska, bantuspråk och swahili. Somaliska finns både i en nordlig och i en sydlig variant. Somaliska är ett kusjitiskt språk och tillhör den afroasiatiska språkfamiljen, somaliskan ligger således långt från det svenska språket, men somalierna använder sig av det latinska alfabetet. Somaliska talas i Somalia, Djibouti, östra Etiopien och i nordöstra Kenya. Drygt 10 miljoner talar somaliska. Poesi och muntlig berättarkonst är mycket viktig i den somaliska kulturen. Landet fick ett skriftspråk 1972 och då blev somaliska ett officiellt språk. Landet befinner sig i krig sedan diktatorn Siad Barres tid (1976-1991). Barre införde allmän skolgång, vilket senare har raserats. De somalier som åtnjöt Barres utbildningssystem är bättre utbildade, vilket medför att en del äldre invandrare från Somalia har en bättre utbildning. (Utrikespolitiska institutet, 2011).

1.4. Integration, segregation och sociala nätverk

För att förstå lågutbildade invandrares situation i Sverige behöver begreppen *integration, segregation och sociala nätverk* studeras, och i den här uppsatsen fokuseras på somaliernas situation.

Det går inte att sätta likhetstecken mellan integration och assimilation. Båda begreppen sammanföres med två olika politiska ställningstaganden gällande relationen mellan ”minoritets-” och ”majoritetsbefolkningen” i ett land. Ofta associeras assimilation med inställningen att minoriteter i ett land oavsett ursprung i alla avseenden måste anpassa sig till majoritetsbefolkningen, t.ex. gällande språkbruk och livsstil. Förväntningar på minoriteters (avseende i detta fall ”invandrare”) totala assimilation kan knappast ses som acceptabla i dagens Sverige. Integration däremot är att sammanföra till en enhet där delarna samspelar. Bonniers svenska ordbok, 2006:250:

Molina (1997) avser med begreppet segregation det rumsliga avskiljandet av befolkningsgrupper. Vid bostadssegregering tas vanligen tre olika typer av segregation upp, socioekonomisk, demografisk och etnisk. Med socioekonomisk segregation avses skillnader ifråga om utbildning, yrke och inkomst. Demografisk segregation avser skillnader i ålder och kön. Etnisk segregation

beskriver rumsligt avskiljande av individer som tillhör olika folkgrupper, kulturer och religioner (Molina, 1997). Segregationen är integrationens motsats. Molinas (1997) definition för segregation har beaktats i uppsatsen.

Beckman (2011) sammanfattar integrationen i tre övergripande punkter:

1. Att vara lika.
2. Att behandlas lika.
3. Att vara tillsammans.

Att vara tillsammans och att ha någon att vara med är viktigt. Sociala nätverk är viktiga för integrationen. *Täthet*, är ett begrepp som kan kopplas till att alla känner alla, vilket kan vara svårt för somalier, som inte har nätverk som tillåter dem att komma in i det svenska samhället. Täthet och multiplexitet i ett nätverk påverkar individens beteende. Det är tätheten och styrkan i kopplingarna inom olika sociala nätverk som tycks vara viktigast. ”Styrkan på kopplingen mellan individer i ett nätverk är viktigare än antalet kopplingar” (Boyd, 1994). Rydén (2007) menar att sfi-deltagarna i hennes studie är beroende av andra i sina sociala nätverk.

På grund av problem med stor arbetslöshet och svårighet att ta sig in i det svenska sociala nätverket, för somalier som är lågutbildade eller analfabeter ansåg jag det vara viktigt att intervjua somalier som kommer från studieväg ett på sfi, men ändå har lyckats så bra, att de har nått C-kursen, D-kursen eller gruv. Därför ville jag ta reda på mer om deras skolgång och vistelse i Sverige. Det tycktes också vara av intresse att intervjua om studier och andra omständigheter kring livet i Sverige, som har lett fram till deras framgång. Att få höra en erfaren gruv-lärares åsikter om informanternas skolgång bidrog till studien.

2. Syfte och forskningsfrågor

Uppsatsens övergripande syfte är att ur både ett sociokulturellt och ur ett andraspråksperspektiv försöka förstå och beskriva varför vuxna somaliska invandrare har gått vidare från studieväg ett till C- kursen och gruv. Hur har de blivit framgångsrika. Ett mer konkret syfte med uppsatsen är att utifrån intervjuer av några sfi-deltagare och studerande på gruv, studera vad det är som motiverar dem att studera svenska.

2.2. Forskningsfrågor:

Fyra frågor av speciellt intresse för studien:

1. Hur påverkar uppfattningar av sociala faktorer informanternas vilja att studera svenska?

2. Hur påverkar uppfattningar av integrationen informanternas vilja att studera svenska?
3. Hur påverkar sfi-undervisningen informanternas motivation att studera svenska?
4. Har en lärare på den skola där informanterna går samma uppfattning som deltagarna om dessa frågor?

Frågorna valdes ut efter litteraturstudier och erfarenhet av undervisning. Genom att få svar på dessa frågor kan undervisningen kanske förbättras.

3. Teori

Bourdieu's teorier är relevanta för att förstå hur de studerande har kunnat avancera från studieväg ett till C-kursen och gruv och kan förklara hur människor, som har en annan kulturell bakgrund än landet de flyttar till kan reagera. Den postkoloniala teoribildningen förklarar hur människor från ett muslimskt afrikanskt land blir behandlade, se avsnitt 3:5.

Bourdieu's kapitalbegrepp har fått stor spridning. Kapitalet kan ses som de samlade uppsättningar av symboliska och materiella tillgångar som kan användas för interagering i en specifik situation. Kapital kan beskrivas som förvärvade egenskaper, som en person besitter, egenskaper som värderas av andra människor i samhället. Bourdieu använder sig av begreppen symboliskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital.

3.1. Ekonomiskt kapital

Ekonomiskt kapital kan beskrivas som materiella tillgångar, exempelvis pengar. Det ekonomiska kapitalet kan vara de materiella resurser som förfogas över eller kunskaper om hur materiella resurser kan erövrats. De, som har mest makt har en stor andel ekonomiskt kapital eller en stor andel kulturellt kapital, eller både och.

3.2. Socialt kapital

Socialt kapital kan sägas vara en människas sociala nätverk såsom familj, vänner och övriga kontakter - hennes system av kontakter i samhället. Emellertid kan detta system av kontakter endast betraktas som kapital om de kan vara till nytta för henne för att kunna uppnå sina syften. Att ha kontakter kan vara av intet värde, om dessa kontakter inte är gynnsamma i genomförandet av olika planer i karriären (Bourdieu, 1984, 1992).

3.3. Symboliskt kapital

Symboliskt kapital är enligt Bourdieu den kapitalform som ger människor möjlighet att genomdriva sin vilja, utan att använda fysiska eller direkta

ekonomiska tvångsmedel. Positioner i det sociala rummet medför olika grader av symboliskt kapital. Generellt kan sägas att ett högt innehav av ekonomiskt/kulturellt kapital också innebär ett högt symboliskt kapital. Som exempel kan nämnas att en person i arbetskläder kan komma in på en restaurang och ignoreras av personalen, men får de veta att han är miljonär, får han bra betjäning. Det är förekomsten av pengar, inte pengarnas användande, som ger honom en speciell position. Bourdieu skriver: ” Skrivkonsten tillåter att de nedärvda kulturella resurserna bevaras och ackumuleras i objektiverad form och utbildningssystemet förser agenterna med det kunnande och de dispositioner de behöver för att tillägna sig dessa resurser. Samhällen utan skrivkonst och utan utbildningssystem kan inte bevara sina kulturella resurser på annat sätt än i *förkroppsligat tillstånd* ” (Bourdieu 1969:124). Han menar att skrivkonsten och utbildningsinstitutioner möjliggör nya sätt att lagra och byta symboliskt kapital. I fråga om det symboliska kapitalet kan de lågutbildade somalierna ha problem. En individ börjar tidigt att försöka erövra symboliskt kapital. Föräldrarna tillhör ett socialt fält som har sina normer och värderingar, vilka överförs på barnet. Barn från olika klasser skiljer sig åt, man premierar olika värden, vilket gör strukturen mer statisk. Ett bestämt språkbruk används och specifika värden hyllas och förkastas.

3.4. Kulturellt kapital

Bourdieu betraktade kulturellt kapital som en underordnad del av symboliskt kapital i sina tidigare arbeten (Bourdieu, 1984, 1992). Det kulturella kapitalet kan sägas ha tre former. Den första formen avser tillgångar som personen har i objektiverad form, t.ex. böcker. Sådana symboler kan vara tecken på position som bärs i klädedräkten eller förknippas med status utan att vara officiella tecken. Den andra formen avser tillgångar i förkroppsligad form. De kan vara synliga i individens habitus, d.v.s. vanor och handlingsmönster. Den tredje aspekten är institutionaliserat kulturellt kapital, som avser exempelvis examina. Kulturellt kapital delas ofta upp i undergrupper – exempelvis utbildningskapital och språkligt kapital. Här kommer också vår syn på främmande kulturer in, även i fråga om kulturellt kapital har de lågutbildade somalierna problem. Kapitalet ger individen status, eller brist på status. Bourdieu visade hur samhällets eliter utnyttjar skolsystemet för att befästa sin egen ställning, något som kan påverka de lågutbildade somalierna negativt. Kultur och makt påverkar människan i dagens samhälle. Många tankegångar i studier av litteracitet kan associeras med Bourdieus teorier om hur de dominerande i ett samhälle kan dominera på grund av en officiellt erkänd språknorm. Att kunna behärska att tala, läsa och skriva det svenska språket i Sverige, betyder att ha tillträde till det offentliga rummet och många privata rum och att ha makt, både verklig och symbolisk makt. Bourdieu (1991) menar att skollitteraciteten kan sägas representera ett visst

kapital vilket medför acceptans och erkännande som normal vuxen, något som inte alla former av läs och skrivkunnande medför. (Franker, 2004:697) Bourdieus kapitalbegrepp kan användas för att förstå de lågutbildade somaliernas situation i Sverige.

3.5. Postkolonial teori

Postkolonial teori kan användas vid studier av länder i tredje världen och även vid studier av lågutbildade somalier. Somalierna är marginaliserade och eurocentrismen breder ut sig, därför är det angeläget att studera postkolonial teori. Postkolonial teori kan inte enbart användas vid studier av länder i tredje världen utan den kan användas för att bättre förstå somaliernas situation i Sverige. Postkolonial teori studerar villkoren för *de andra* och processerna med skillnadstänkande och marginalisering. Sverige har aldrig varit koloniserat, men postkolonial teori är i högsta grad relevant i Sverige: ”Trots detta är de ”postkoloniala” villkor och strukturer, som är framträdande i länder som t.ex. Frankrike och Storbritannien närvarande också i vårt land.” (Sernhede, 2002:54). Han skriver även att ”orsakerna till den diskriminering som idag stänger ute stora grupper av människor från det svenska samhället är rotade i samma postkoloniala och diskriminerande strukturer som dominerar immigranttillvaron i resten av Västeuropa.” (Sernhede, 2002:22)

De andra är, enligt postkolonial teori de som inte är européer eller nordamerikaner. Begreppet studeras av de postkoloniala teoretikerna. I *Globaliseringens kulturer* (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999:15) menar författarna att Franz Fanon är den ”postkoloniala teoribildningens fader”. Fanon frågar sig hur kulturella identiteter i det globala samhället skapas. Hur skapas och upprätthålls rasismens stereotyper? Fanons bok *Svart hud, vita masker*, är en fenomenologisk studie av den svarta människans möte med och erfarenhet av kolonialismen och Europa. Han beskriver i psykologiska termer hur den koloniserade personen förvandlas till *den andre*, *den ickevite* och hur detta skapar en känsla av underlägsenhet hos *den andre*, som berövas sin identitet och kultur. De två mest centrala problemen som upptar de postkoloniala teoretikerna är rasismen och det mångkulturella samhället. Dessa frågor är viktiga då integration och somaliernas andraspråksinlärning studeras.

Kamali betonar i förordet till SOU (2005:41) att integrationspolitiken verkar ha hamnat i en återvändsgränd. Han menar att etniska klyftor, segregation och utanförskap ökar och att integrationspolitikens definierade mål ej har uppnåtts. Han anser att detta har lett till två reaktioner: Den ena reaktionen ser det som ”invandrarnas” eget fel och skärper tonen mot ”invandrare”. Den andra

reaktionen är från en del forskare (SOU 2005), som fokuserar på strukturella och institutionella mekanismer bakom reproduktionen av etniska klyftor i samhället.

Spivak (2001:49) föreläste i London om *Marginalitet i undervisningsmaskineriet*: ”om skillnader och samband mellan akademiska och revolutionära praktiker i den sociala förändringens intresse”. Spivak frågar sig varför den subalternen inte talar, och då menar hon att subalternen betyder marginaliserade ickevita (ofta kvinna) (ofta en analfabet). Hon menar att vi tror att den subalternen kvinnan inte talar, eftersom hon inte syns i det offentliga rummet, men att hon i själva verket talar mycket, men att vi inte lyssnar, då de subalternerna är marginaliserade. Spivak driver en tes om den dubbla marginaliseringen av den subalternen, som består av dubbel tystnad, som följer av avsaknad av institutionell representation. Denna betydelse av ordet subaltern myntades först av Gramsci (en italiensk marxistisk filosof, Eriksson- Zetterquist & Styhre, 2011:79). Begreppet subalternen fångar en känsla av rotlöshet som människor kan uppleva i länder som är avkoloniserade (även i Sverige) där gamla institutioner och regler försvinner utan att de ersätts av något nytt. Det är viktigt att se hur analfabeter och före detta analfabeter behandlas i samhället.

3.6 Empowerment

Paulo Freire (1970) var en brasiliansk sociolog och pedagog som kritiserade alfabetiseringsprogrammen. Han ansåg att de erbjöd ett färdigt innehåll som deltagarna passivt skulle tillägna sig. Målet bör istället enligt honom vara att medvetandegöra och aktivera deltagarna att använda skriften som ett verktyg, som möjliggör förändring av deras situation. Han kopplade läskunnighet till politisk makt och menade att det är en demokratisk rättighet att få tillägna sig detta verktyg och då få makt över det skrivna ordet och att det samtidigt medför en skyldighet att använda ordet för sin och samhällets utveckling. Många skolor använder korvstopning och han förordade en frigörande metod.).

Det kritiska perspektivet genomsyrar Freires teorier och det återfinns också hos Cummins (2001) där begreppet *empowerment* spelar en stor roll. Enligt detta synsätt är det bättre att ha en frigörande undervisning än en som förnekar eller ignorerar deltagarnas bakgrund. Empowermentbegreppet visar på värdet av ett gemensamt skapande av makt genom att stärka de studerandes intellektuella och sociala identiteter. Cummins har skrivit om *Empowering Minority Students* (1986:653). Han beskriver svårigheterna för latinamerikaner och afroamerikaner att studera i USA : “Curriculum and instruction focused on empowerment, understood as the collaborative creation of power, start by acknowledging the cultural, linguistic, imaginative and intellectual resources that children bring to school.” Han talar även om att den dominerande gruppen kontrollerar institutioner och belöningsystem, något som kan sägas ligga nära Bourdieus

kapitalbegrepp. Han skriver vidare: ”Students who are empowered by their school experiences develop the ability, confidence, and motivation to succeed academically.” (s. 661) Studenterna påverkas av makt och empowerment så att de blir framgångsrika. För att en identitetsförändring ska ske måste individen själv aktivt besluta att den vill förändra sin identitet efter undervisningens intentioner. Cummins betonar att interaktionen spelar stor roll i undervisningen. De sociala och mänskliga relationerna är viktiga i introduktionen för den studerandes självuppfattning och då kan begreppet empowerment användas. Maktrelationer opererar genom antagandet att makt inte är en fixerad kvantitet utan kan genereras i interpersonella och grupprelationer: ”In other words, participants are *empowered* through collaboration, so that each is more affirmed in her or his identity and has a greater sense of efficacy to change her or his life or social situation.” (Cummins, 2001:259) Han skriver vidare att för latinamerikanska studenter är det nödvändigt med bilateralt främjande i denna empowermentprocess eftersom de inte kan läsa varken orden eller världen i sina två kulturer. (Cummins, 2001:281) Cummins empowermentbegrepp har använts i uppsatsen.

Sammanfattningsvis kan sägas att Bourdieus teorier om kapital kan vara intressanta vid analysen av somaliers och analfabeters situation i Sverige. Bourdieu bidrar till att göra frågan om social klass till en flerdimensionell variabel. Norton är inspirerad av Bourdieu och har infört investmentbegreppet vilket förklarar inläringen i svenska som andraspråk. Den postkoloniala teorin förklarar varför strukturell diskriminering kan bidra till somaliers utanförskap, vilket kan bero på våra europeiska föreställningar om hudfärg, religion och de subalternas bristande tillträde till det offentliga rummet. Freire och Cummins teorier om läsinläring är mycket viktiga för dagens forskning om analfabeter och lågutbildade.

4. Tidigare forskning

Tidigare forskning om andraspråksinlärare och sfi har bl.a. fokuserat på attityder och motivation, relationen mellan språk, lärande och sociala faktorer samt sfi och litteracitet.

4.2. Attityder och motivation

Synen på motivation har förändrats från 1960-talet fram till idag: Abrahamsson (2009) diskuterar begreppen attityd och motivation i samband med L2-inläring, vilka han benämner som affektiva faktorer. Dessa befinner sig i skärningen mellan gruppdynamiska faktorer och individuella egenskaper, vilka formas av den sociala kontexten och samtidigt kommer till uttryck hos individen i dennes andraspråksinläring. Robert Gardner (1960) undersökte attitydernas och motivationens roll vid språk-inläring. Begreppen attityder och motivation är

svårdefinierade och inte enkla att studera med kvantitativa metoder. Gardner lyckades 1979 särskilja de två fenomenen från varandra och definiera dem. Gardner beskriver motivation i termer av vilja att lära sig målspråket och den ansträngning som läggs ner och attityder har med inlärarens föreställningar om värderingar av målspråket, målspråkskulturen och målspråkstalarna, men även den egna gruppen. Gardner menar att en inlärares motivation manifesteras av en *integrativ* eller *instrumentell* orientering mot andraspråksinläringen. En inlärare med hög grad av integrativ motivation är ofta mycket intresserad av målspråket, det folk som talar detta språk och landets kultur och samhällsliv och vill bli socialt anpassad i det nya landet. Instrumentell motivation kontrasterar mot integrativ motivation och uppstår då inläraren ser andraspråksinläring som en investering, ett verktyg för att uppnå något annat, kanske ett välbetalt arbete, studier eller någon praktisk fördel. Den integrativa motivationen har visat sig vara mest utslagsgivande. Ett problem med motivationsstudier har varit att de bygger på enkla samband mellan graden av motivation och graden av inläring utan att kunna ange orsakens riktning. Det är svårt att vara säker på om det är hög motivation som orsakar god andraspråksinläring eller om det är goda resultat som resulterar i hög motivation, eller både och, skriver Abrahamsson (2009).

4.2 Relationen mellan språk, lärande och sociala faktorer

Norton (2000) skriver om investmentbegreppet, som är svårt att definiera och lätt kan förväxlas med begreppet motivation. Motivation kan emellertid mer ses som den morot som får eleven att arbeta (investera) medan ordet investment är individens satsning. Satsningen bygger på omgivningens sociala samspel. Investment uttrycker de studerandes satsningar, vilka påverkas av såväl deras egen insats som av det omgivande samhällets. Begreppet *investment* bygger på ömsesidig respekt, dvs. andraspråksinlärarna ska visa L1-talarna respekt och L1-talarna ska visa andraspråksinlärarna respekt. Norton anser att begreppet inte är ekvivalent med instrumentell motivation utan även kan ses i samband med de studerandes incitament för att studera. Omgivningens attityd mot inlärarna är en faktor som styr huruvida inläringen ska lyckas. Norton studerar mer omgivningens inverkan på inläringen. Hon visade (Norton, 2000) inlärarens motivation att lyckas tillägna sig andraspråket och den mängd ansträngningar som de var villiga att investera då de lärde sig engelska och att de är nära relaterade till sociala identiteter och de utövade investment enligt Mitchell & Myles (2004:253). Norton studerade vuxna immigranter som lärde sig engelska i Canada och därigenom bevisar hon sina teorier. ” She also invites researchers (language learners and their teachers) to participate in collaborative classroom-based social research which collapses ‘the boundaries between their classrooms and their communities’“ (Ellis Barkhuizen, 2005:284).

Nortons investmentbegrepp är mer komplext än motivationsbegreppet och är påverkat av Bourdieus arbete med det kulturella kapitalet. Här förklarar hon sig:

The concept of investment, which I introduced in Norton Pierce (1995), signals the socially and historically constructed relationship of learners to the target language, and their often ambivalent desire to learn and practice it. It is best understood with reference to the economic metaphors that Bourdieu uses in his work- in particular the notion of cultural capital. (Norton, 2000:10)

Inläringen av ett andraspråk är en komplex situation, där inläraren ibland kan vara ambivalent i sin önskan att lära sig språket och det kan ses i större perspektiv med Bourdieus aspekter av det kulturella kapitalet. I Nortons egna arbeten presenterar hon relationen mellan social identitet och andraspråksinläring: ”Norton sees social identity as the multiple ways in which people understand themselves in relation to others, and how they see their past and their future “ (Ellis & Barkhuizen, 2005).

4.3 Sfi och litteracitet

Att lära sig läsa i vuxen ålder kan vara en omvälvande erfarenhet.

Walter Ong har skrivit ”Muntlig och skriftlig kultur” (1982). Där studerar han hur analfabetens tänkande förändras då han tillägnat sig läs-och skrivförmåga Han hänvisar där till Havelock (1963:123), som skriver:

Genom att skrivandet skiljer den kunnige från det han kan möjliggör det en ökad grad artikulerad introspektion, som öppnar psyket på ett helt annat sätt än tidigare inte bara i förhållande till den yttre objektiva värld som är skild från psyket, utan också i förhållande till det inre jag mot vilket den objektiva världen ställs.” (Havelock, 1963:123)

Tendenser finns att betrakta illitterata som intellektuellt mindre vetande, fastän det inte uttrycks explicit. Skriftspråket är beständigt och anses ge möjlighet till reflexioner på ett sätt som inte är fallet i en muntlig kultur

Det är mycket svårt att lära sig läsa på ett nytt språk, därför har man i forskningen menat att man bör lära sig läsa på första språket, men det kan vara svårt i en klass där deltagarna har många olika förstaspråk och läraren inte kan dessa. Sociokulturell forskning behövs för att förstå dessa sammanhang. Sociokulturell forskning intresserar sig också för litteracitet, Säljö skriver att

det inte går att skilja diskussioner om litteracitet från frågor om makt och status. Statusförhållandet, att skrift prioriteras över tal och muntlighet och att vissa inte ges eller har tillgång till tekniska kommunikationslösningar, är även tecken på hur makt relaterar till läs- och skrivkompetens hos individer och grupper i samhället Säljö, 2000:34

Det är viktigt att sfi inte blir en skillnadsmarkör, där endast de högutbildade kommer vidare. Det borde vara en brygga in i samhället för alla studerande, även för analfabeterna. Detta har Carlson (2002) undersökt i sin avhandling som hon kallar: ”Svenska för invandrare - brygga eller gräns?” Hon har ställt sig frågan om inte sfi snarare kan betraktas, som en tydlig gränsmarkör: ”Kategoriseringar inbäddade i hierarkiska organisationsformer med åtföljande praxis, är påtagliga inslag i sfi-utbildningen och dess omgivande institutioner.” (s. 245) Carlson analyserar även läromedel som används i sfi-undervisningen: begreppen, kunskap, fostran och ansvar diskuteras ingående både från lärarnas och de studerandes perspektiv. Carlson konstaterar att sfi-deltagarna i stort sett är utestängda från delaktighet och ansvarstagande när de genomför sin utbildning. Det uppstår en spänning mellan deltagare och lärare då läraren strävar efter att överföra svenska värderingar och kunskaper om språket vilket sker på bekostnad av deltagarnas tidigare levnadssituation.

Lindberg menar (2005:237) att undervisningen måste anpassas till den aktuella gruppen, detta gäller speciellt analfabeterna som är en grupp som det måste tas särskild hänsyn till. Hon skriver vidare: ”I andraspråksundervisningen är behovet av social förankring överhängande eftersom inlärarna här från allra första stund har överhängande behov av att kunna kommunicera på målspråket i en mängd sociala syften och kontexter.” (Lindberg, 2005:237). Lindberg (1995) utgår från ett interaktionistiskt perspektiv vid språkinläring. Hon menar att lärandet av ett språk inte kan betraktas isolerat utan måste studeras i ett socialt samspel mellan individer och omgivning. Även Lundgren (2005: 177-179) betonar det sociala samspelet. Lundgren (2005:179) anser: ”Kvinnornas normer och värderingar från hemlandet visserligen är djupt förankrade och svåra att förändra, men kvinnorna kan inte betraktas som enbart bärare av traditionell patriarkal underordning eftersom de lever i ett svenskt samhälle”. Hon menar att kulturella gemenskaper inte är statiska och att individerna förändrar sin identitet i förhållande till ett flertal gemenskaper. Lundgren intervjuade kvinnorna, de utvecklade en mer positiv inställning till det svenska samhället än männen, genom att de blir undervisade i rättigheterna för kvinnor i Sverige. Hon hänvisar till Darvishpour (2004:104) som skriver

Socialisationsprocesser in i svenska gemenskaper, för att förstå nya värderingar och normer är subtil samt energi-och tidskrävande för kvinnorna. Förändringen framskrider långsamt, vilket kan bero på att kvinnor som kommer från traditionellt patriarkala områden och saknar utbildning tenderar att behålla gamla värderingar eftersom fördelar med nya gemenskaper inte är fullt tillgängliga. (Darvishpour 2004:104)

Lundgren (2005:180) anser att skolan har ett förhållande till lärande, som skiljer sig från den primära socialisationen som sker i hemmet. Hon anser vidare att i

stort sett all undervisning av analfabeter i ett klassrum sker med betoning på prioritering av det muntliga.

Även Franker har studerat dessa fenomen: Franker (2011:12) menar i sin avhandling om analfabeter, att det är mycket viktigt att behärska ett skriftspråk, då detta ger status och makt. Hon skriver att det är viktigt att behandla de studerande med värdighet.

Ofta betraktas litteracitet som en konsekvens av eller orsak till en viss förändring inuti en individ eller i ett samhälle. Det är varken det ena eller det andra. Litteracitet i sig är inte intressant utan det är vad människor gör med sina läs- och skrivfärdigheter som är avgörande. (Franker, 2011:12)

Det är intressant att undersöka attitydfrågor inom sfi. I tidigare uppsatser har jag funnit att sfi-lärarna förordar assimilation istället för integration (Brunke, 2010) och att de sfi-studerande inte känner sig integrerade och visar det genom sitt bruk av *vi och de andra*, vilket kan påverka studieresultaten, se investmentbegreppet. (Brunke, 2012:15)

5. Material och metod

5.1. Metodval

Den datainsamlingsmetod jag har valt för att undersöka kortutbildade somaliers läsutveckling och integration är den kvalitativa forskningsintervjun. Kvalitativ forskningsintervju lämpar sig väl för att få en uppfattning om vad som motiverar kortutbildade somaliers inlärning av svenska som andraspråk och alfabetisering. Fokus i kvalitativa studier ligger i att förstå individens livs- och föreställningsvärld. Jag har valt intervju som metod i min undersökning, då jag anser att det är en tillförlitlig metod när jag vill komma åt informanternas åsikter. Det är viktigt att minnas att en forskningsintervju inte är ett samtal mellan likställda parter, eftersom forskaren definierar och kontrollerar situationen till största delen. ”Ämnet för intervjun presenteras av forskaren, som också kritiskt följer upp de intervjuades svar på frågorna.” (Kvale, 1997:13). Jag har valt att utföra semistrukturerade intervjuer. För förtydligande följdes vissa frågor upp av följdfrågor.

Studien har influerats av kritisk teori. Kritisk teori tar ställning och uppfattas ibland som normativ forskning, vilket kan vara ett problem. Men enligt ”den kritiska teorin med förankring i Frankfurterskolan är det inte meningsfullt att tala om värderingsfri vetenskap” (Bergström & Boréus 2005:173). Alla forskare är positionerade på flera sätt: genom historia, nation, kön, sexualitet, hudfärg och ålder enligt Carlson (2002) och det påverkar den färdiga produkten. Informanterna var studerande på min förra arbetsplats och en del av dem hade

jag undervisat för några år sedan. Det kan ses som ett problem att informanterna kanske fortfarande såg mig som deras lärare.

Fördelen med kritisk teori är att läsaren kan se problemen ur olika infallsvinklar, men nackdelen kan vara att studien kan uppfattas som värderande. Jag kan ha påverkat informanterna i intervjusituationen. Jag har försökt sammanlänka teoridelen med metoddelen, genom att använda mig av kritisk teori och den föreställningsvärld som teoridelen åberopar. Det är en fördel att framgångsrika studerande har intervjuats, men det kan även ses som en nackdel att inte de mer lågpresterande studerande intervjuades. Det är även en fördel att en lärare intervjuades, men det kunde varit fler lärare, de gav en mer diversifierad bild.

5.2. Urval och bortfall

Målet var att intervjua studerande som har börjat i studieväg ett och gått vidare till C-kursen eller gruv. Urvalet gjordes med hjälp av rektorn på gruv, men är också beroende av tillfälligheter. De tillfrågade hade en realistisk möjlighet att tacka nej till att delta i studien.

Jag skrev ett brev till fyra somaliska kvinnor som enligt rektorn hade avancerat från studieväg ett till gruv, men frågade också några studerande som också hade gått på A-kursen och som nu studerade på gruv. En studerande på gruv hade inte gått på A-kursen trots att han inte hade gått i skolan i hemlandet, han hade ju gjort en ännu längre resa och var intressant att intervjua. Jag bestämde tid för intervjuer och senare hörde de som hade fått brevet av sig, därför blev det fler än åtta intervjuer. En sfi-lärare på en C-kurs, där studerande som kom från A-kursen gick, informerade sina studerande om att de kunde få bli intervjuade av mig. När jag hade utfört mina intervjuer pratade jag med en gruv-lärare, som undervisade en del av informanterna. Intervjuerna med läraren behandlas separat. Tabell med basinformation om de 11 somaliska informanterna

5.3 Deltagare

Namn pseudonym	Ålder	Studie- nivå	Skolgång antal år i Somalia	Läsnivå vid ankomsten	Antal år i Sverige	Jobb eller praktik	Ensam eller familj
Sofia	23 år	gruv	8 år	bra	3 år	praktik	ensam
Sara	29 år	gruv	6 år	arabiska	4 år	jobb	familj
Leila	27 år	gruv	4 år	bra	5 år	praktik	dotter
Anna	30 år	gruv	2 år	bra	5 år	praktik	ensam
Li	25 år	gruv	2 år ?	bra	5 år	praktik	familj
Ali	25 år	gruv	1 år	bra	2 år	praktik	ensam
Pi	21 år	Kurs c	2 mån.	nej	3 år	praktik	ensam
Eva	41 år	Kurs c	0	nej	4 år	praktik	familj

Josef	19 år	Kurs c-d	0	nej	3 år	jobb	svensk tjej
Mari	35 år	Kurs c	0	nej	6 år	jobb	familj
Dan	36 år	gruv	0	nej/ja?	4 år	praktik	familj

Jag har givit informanterna fingerade namn. Lärarens uppgifter återfinns inte i tabellen. Hon är en svensk medelålders lärare med lång erfarenhet av att undervisa lågutbildade somalier på Komvux.

5.3. Genomförande

Intervjuerna ägde rum hösten 2012 på en kommunal vuxenutbildning i en medelstor svensk stad. Informanterna gick på den skola där jag då arbetade, vilket kan ha både för- och nackdelar. Det var lätt att få kontakt med dem; Vissa kände mig och var inte så blyga, men kanske var de också hämmade eftersom jag arbetade som lärare på den skolan. En bandspelare användes vid intervjuerna. Intervjuerna transkriberades ordagrant och deltagarnas grammatiska misstag rättades inte. Tvekanden och pauser har inte angetts.

Frågorna i intervjuguiden (se bilaga 1) har ställts. Frågorna har dock modifierats för att informanterna skulle förstå innebörden av orden. Dessa frågor har till stor del styrts av studiens syfte, men det har även funnits utrymme för följdfrågor.

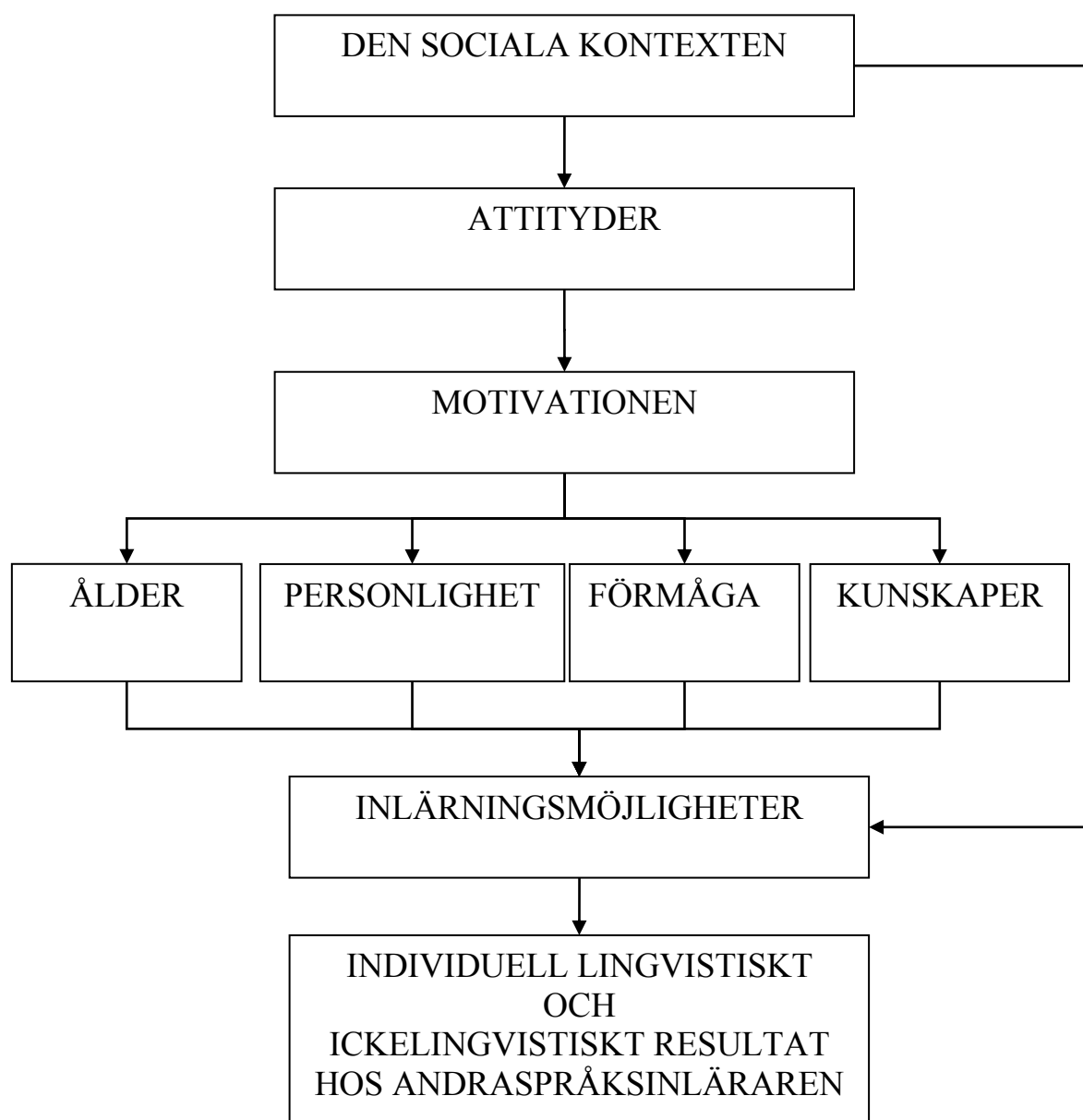
Försök har gjorts att genomföra studien i enlighet med Kvalés (1997) metodvalsprincip, dvs. genom att först formulera syfte och sedan beskriva ämnet. Min planering skedde med hänsyn till studiens syfte. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide. Även om jag använde mig av en frågeguide så skedde intervjuerna under öppna former, dvs. följdfrågor har ställts och informanterna har fått tala fritt. Frågorna valdes ut efter läsning av teorin.

5.4. Databearbetning

Analysen och tolkningen har i första hand skett med hjälp av Spolskys (1989:28) modell av andraspråksinlärning. Det har funnits en strävan att utföra en kritisk tolkning, och att studera deltagarnas svar också med hjälp av, postkolonial teori och med hjälp av Bourdieus kulturbegrepp och Cummins empowermentbegrepp.

Spolskys (1989:25-29) modell för andraspråksinlärning är en viktig utgångspunkt i diskussionen om motivationens roll i språktillägnet. Andraspråksinlärning sker alltid i en social kontext, som kan utgöras av hemmet, skolan, praktiken, studiekamraterna och läraren. Kontexten förser inläraren med värderingar, möjligheter och praktik. Den sociala kontexten påverkar enligt Spolsky de studerandes attityd till målspråket och deras

motivation att lära sig målspråket. De studerande tillägnar sig också attityder till språket när de lär sig att använda det på olika sätt. De studerandes motivation, som enligt Spolskys modell (figur 1) påverkas av deras attityder, utgör tillsammans med de studerandes andra särdrag såsom ålder, personlighet, förmåga och tidigare kunskaper, viktiga variabler i inlärningsprocessen av språket. Spolsky konstruerade en modell för andraspråksinläring, som visas på följande sida översatt till svenska:

5.5. Studiens trovärdighet och överförbarhet

De frågeställningar som finns i denna uppsats lämpar sig för kvalitativa studier. Att utföra en intervju innebär alltid en social situation, som är temporär. Det kan finnas en risk att materialet förvrängs beroende på olika faktorer, t.ex. förväntningar och ”som man frågar får man svar”. Carlson (2002) anser att sociala omständigheter med dess effekter måste begripas och bemästras. Forskaren bör försöka förstå och reflektera över sin närvaro.

Det kan vara en tillfällighet att en informant yttrar något en viss dag, beroende på dagsformen, men ofta uttrycks liknande åsikter av andra på lektioner, något som jag anser ökar tillförlitligheten och generaliserbarheten i mitt material. Det kan anses vara subjektivt det som tas upp och jag kan ha styrt dem med mina frågor och följdfrågor, vilket kan ingå som en del av osäkerheten kring resultaten. Genom att 11 somaliska informanter och en gruvlärare intervjuades så uppnåddes en större trovärdighet. Informanterna kunde troligtvis ha bytts ut mot andra i samma kategori och ett snarlikt resultat skulle ha uppnåtts, vilket gör studien reliabel. Intervjun av gruvläraren kan ses som en pilotstudie.

5.6. Etiska aspekter

Kvale (1997:9) tar upp etiska frågor vilka bör tas i beaktande innan en intervjuundersökning påbörjas. Han anser att man bör tänka på vilka fördelarna är med undersökningen och hur den kan förbättra människors livssituation. Det är en fördel om dessa frågeställningar dryftas. Kvale frågar sig för vem undersökningen kommer att vara en fördel: är det för de deltagande eller kan den hjälpa fler människor? Jag anser att den kan hjälpa flera människor i samhället, både analfabeter, övriga sfi-studerande och lärare på sfi genom att öka informationen om lågutbildade invandrare.

Nyttjandekravet har det tagits hänsyn till: undersökningen kommer enbart att användas i forskningssyfte. Kvale skriver att det också är betydelsefullt att tänka på vilka konsekvenser det blir för personerna som deltar i studien. Det är viktigt att informanterna förblir anonyma, så att konfidentialitetskravet kan uppnås, vilket jag har strävat efter. Kvale menar (1997) att man bör iaktta intervjuetik, dvs. att informanterna bör ges information i början och slutet av intervjun om syfte och intervjuförfarande, så har skett. En intervju kan få konsekvenser för en del människor. Jag har försökt ta hänsyn till dessa faktorer. Mitt förhållande som sfi-lärare på skolan kan ha påverkat resultatet, en del informanter vågade kanske tala mer fritt med mig än med en okänd intervjuare. Men samtidigt kan vissa svar ha avgetts för att vara artiga mot mig som intervjuare, en lärare på skolan.

Informanterna upplystes om att deras medverkan i studien var både frivillig och konfidentiell i och med att fingerade namn skulle användas i rapporteringen. De fick också frågan om de samtyckte till att intervjun spelades in. Samtliga samtyckte. De blev också informerade om att de kunde få läsa uppsatsen när den blir klar.

Samtliga informanter samtyckte till att delta i undersökningen och därmed har Vetenskapsrådets samtyckeskrav uppnåtts. Principerna gäller information, informanternas samtycke, konfidentialitet och i vilken utsträckning informationen kan nyttjas.

5.7. Relevans

Studien kan ses som relevant då det förekommer problem vid inläring av svenska som andraspråk, speciellt för lågutbildade inom sfi och gruv. Somalier har hög arbetslöshet enligt flera undersökningar (se t.ex. Carlsson, Magnusson & Rönnqvist, 2012). Det behövs fortsatta undersökningar och ökad information beträffande analfabeter och lågutbildade. Det är viktigt att öka informationen om lågutbildade somaliers situation och att denna problematik dryftas vid universitetens lärarutbildning och inom sfi och gruv.

6. Resultat

I det här avsnittet redovisas resultaten av mina intervjuer. Här presenteras först en tabell med basfakta, sedan kommer resultaten, sist analyserna och svar på forskningsfrågorna. Informanterna är placerade i ordning så att den som har gått flest år i skolan kommer först. Men det råder ändå viss tveksamhet om hur länge de har gått i skolan. Li var osäker på hur länge hon hade gått i skolan. Sara hade gått sex år i arabisk skola och hade alltså inte lärt sig det latinska skrivsystemet. Här kommer intervjufrågorna:

Bakgrundsfrågor:

1. Hur gammal är du?
2. Varifrån kommer du?
3. Har du gått i skola i hemlandet?
4. Hur många år gick du i skola i hemlandet?
5. Lärde du dig läsa i hemlandet? Riktigt eller bara lite?
6. Hurdan var din eventuella skola i hemlandet?
7. Var det svårt eller lätt i skolan?
8. Hur länge har du varit i Sverige?

Motivation Investment

9. Kan du komma ihåg hur det kändes att inte kunna läsa?
10. Vad var det som fick dig att läsa?

11. Var det något särskilt som fick dig intresserad av att läsa?
Mjölkförpackningen, TV eller någon skylt?
12. Vad har du för inlärningsstrategi?
13. Var det något som hände? Varför just då?
14. Vilka texter tar du del av?

Bakgrund

15. Vad tycker din familj om att du går i skolan?
16. Hur länge har du gått i skolan i Sverige?
17. Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

Social situation

18. Hur är din sociala situation i Sverige?
19. Hur var din sociala situation i hemlandet?

Integration

20. Har du kontakt med svenskar?
21. Känner du dig integrerad?

Rasism

22. Hur har du blivit behandlad som afrikan?

Islamofobi

23. Hur har du blivit behandlad med slöja?

Undervisningen på sfi

24. Vad tycker du om undervisningen på sfi?

Mål

25. Vad är ditt mål med dina studier?
26. Vad vill du bli?

6.1. Presentation av undersökningsgrupp

I studien ingår således intervjuer med elva somaliska studerande: Sju som studerade på gruv intervjuades, därav tre män, som har studerat på A-kursen på sfi (utom en man som hade börjat på B-kursen trots att han inte hade gått i skolan i hemlandet). Fyra studerande på C-kursen, därav en man, som veckan efter intervjun blev klar med C-kursen intervjuades. En kvinnlig svensk lärare i svenska på gruvkursen blev också intervjuad på grund av att hon hade stor erfarenhet av att undervisa lågutbildade somalier. Hon kunde inte få exakt samma frågor utan de handlade om hur hon såg på de lågutbildade somalier som hon undervisade (delvis samma personer).

6.1.1. Bakgrundsfrågor såsom ålder och hemland

De 11 somaliska informanterna var mellan 19 och 41 år gamla, samtliga hade börjat på studieväg ett. Fyra gick på C-kursen, en blev klar med C-kursen veckan efter intervjun och sju gick på gruv. (Grundskolans högstadium.) De hade bott i Sverige mellan 2 och 6 år. Tre var män och åtta var kvinnor.

6.1.2. Antal år i skolan

Fyra informanter hade aldrig gått i skolan i hemlandet och Pi hade endast gått i skolan i två månader. Sofia hade gått åtta år i skolan. Ali hade gått ett år, Anna hade gått två år. Li säger : *ja, men inte riktigt först ett år och sen två år* (rad 6). Leila säger fyra år. Sara säger sex år i arabisk skola, det betyder ett annat skriftsystem. Av de fyra som inte hade gått i skolan var det bara Dan som hade kommit till gruv. Sofia hade gått längst i skolan hon hade gått åtta år. Sara hade lärt sig att läsa på arabiska, eftersom hon gick i en arabisk skola. Därför fick hon lära sig det latinska alfabet när hon kom till Sverige.

6.1.3. Förmåga och förkunskaper

Det var skiftande hur bra informaterna uppgav att de kunde läsa vid ankomsten till sfi. Pi som hade gått två månader lärde sig läsa lite. Sofia som hade gått åtta år i skolan lärde sig läsa mycket bra i hemlandet. Ali som gick ett år i skolan i Somalia sa att han läste och förstod, han var 14 år när han gick i skolan. Anna hade gått två år i skolan i hemlandet och kunde bara läsa ”*så där*”. Leila som hade gått fyra år i skolan i Somalia sa att hon kunde läsa bra. Sara som hade gått sex år i skolan uppgav att det var en arabisk skola och att hon bara kunde läsa på arabiska. Men Dan som inte hade gått i skolan alls var motsägelsefull och sa först att han inte kunde läsa sitt språk när han kom till Sverige. Sedan sa han att han kunde läsa somaliska, men inte skriva.

Skolorna som informanterna hade gått i var av varierande slag, beroende på det krig och kaos som har förekommit i så många år i Somalia. Flera uppgav att de hade gått oregelbundet i skolan och en del hade gått i koranskola. Emellertid tyckte flera att skolan var bra, men den kostar pengar. Li sa att *det inte var riktigt i skolan för att det fanns krig, så de slutade och började efter fem år* (rad 8).

På frågan om det var lätt i skolan svarade någon *Det var lätt att läsa på somaliska, det är mitt hemspråk inte svårt* (Sofia rad 10). Marie som inte hade gått i skolan i hemlandet sa att det var svårt att skriva (rad 8). Sara sa att det var lätt för att hon var ung (rad 14). Anna sa *det var lätt i skolan i Somalia för det var mitt språk, men skriva var lite svårt*(rad 14). Li sa att det var svårt därför att det inte fanns många lärare, det var en lärare som hade nästan 80 elever och de fick stryk och fick betala pengar. *Det var jättesvårt för barnen* (rad 20). Flera hade gått i koranskolor i Somalia. De som inte hade gått i skolan i hemlandet verkade tycka att det var svårt att läsa, det är alltid svårare att lära sig läsa på ett annat språk. Det skiftade alltså hur mycket de hade lärt sig i skolan i Somalia och det var inte direkt beroende av den tid de hade gått i skolan. Skolorna verkar ha haft skiftande kvalitet och ibland blev deras skolgång avbruten av kriget. Alla började inte skolan vid sju års ålder utan en del hade börjat skolan som vuxna.

Li säger *Jag anser mig som en stark person, jag tänker gå framåt* (rad 41). Så är det kanske med flera av informanterna.

6.1.4. Motivation och investment

Informanterna som inte hade gått i skola i hemlandet sa att det kändes svårt att inte kunna läsa, några var ledsna, då de inte kunde läsa. Eva sa: *Jag kunde inte läsa till exempel i nyhet* (rad 18). *Det kändes mycket konstigt många saker*(rad 20). Josef sa: *Nej, jag känner svårt när jag läser något* (rad14). Troligtvis hade inte läsningen blivit automatiserad. Pi: *Ja, kände det svårt.*(när Pi inte kunde läsa) (rad24). Sara sa: *Ja, svenska det kan vi ta. Det var svårt och de andra som kan läsa på somaliska det var lätt för att bokstäverna likna, men för mig det var svårt* (rad 19). (Hon hade gått i en arabisk skola och lärt sig andra skrivtecken.) De upplevde det mycket positivt att kunna läsa och var mycket motiverade att läsa.

Det var olika faktorer som fick dem att vilja läsa, men det verkade vara en känsla av utanförskap som de upplevde som analfabeter som de ville bryta sig loss från. Detta speglar investment. Anna sa att hon ville läsa TV, text-nyheter. Dan sa: *Jag var tvungen att läsa. Man måste kunna språket förstår du för det var ett helt ny liv. Helt nytt liv eller hur? Då börja leva i ett nytt land och ett nytt samhälle. Eller hur? Man måste kunna läsa. Ja, det är så jag var tvungen. Man måste annars, kan jag lära i samhället eller här i miljön* (rad 22). Det var viktigt för honom att komma in i samhället. Sofia sa: *Jag försökte förstå och umgås med svenskar. Ville läsa för att jag var kvar här och ville slippa tolk* (rad 16). Även Sofia ville komma in i samhället det initierade henne att läsa. Pi sa: *Jag ville läsa somaliska böcker* (rad 28). *Jag var intresserad av att läsa sagor i Somalia och nyheter* rad 30). Eva sa: *Ja, lärare läste, ja lärare hjälpte* (rad 24). Sfi-läraren initierade läsningen. Sara sa: *För att jag kommit hit, jag måste kunna språket, för att göra kontakt med andra. Och jag har barn jag behövde särskilt det när de går i skolan* (rad 23). Marie sa: *Jag började en A-kurs* (rad 18). Återigen var det sfi-undervisningen som initierade läsningen.

På frågan om vad det var som fick dem att kämpa svarade Leila: *Det var svenskar* (rad 26). Hon ansåg att det var svenskar som fick henne att kämpa mycket. De ville in i samhället och ha kontakt med svenskar, det verkar ha varit det som initierade deras läsning. Antingen ville de ha direktkontakt med svenskar eller via TV och tidningar. Detta gäller både de som var analfabeter då de kom till Sverige och de som redan kunde läsa lite och som lärde sig läsa på svenska. Den svenska läraren hade inte kunskap om vad det var som fick dem att läsa eftersom att de hade lärt sig att läsa på sfi.

Li sa: *För att det var viktigt för mig. För att jag kunde inte språket svenska, för att jag kunde inte prata med samhället, jag kunde inte prata med läkare, jag behövde tolk hela tiden. Ja, för att jag hade motivationen att läsa svenska* (rad 32). Hon ville alltså in i samhället. Sara sa: *För att jag kom hit, jag måste kunna språket, för att göra kontakt med andra. Och jag har barn och jag behövde särskilt det, när de går i skolan och de frågar om mina barn och de går på dagis och jag ska inte alltid tolk, så jag tänkte jag måste kämpa och läsa svenska* (rad 23). Hon ville också komma in i samhället utan hjälp av en tolk. Dan sa att det var att han ville komma in i samhället. Det verkar vara en kommentar som kan sammanfatta de andras svar, de ville in i samhället, de ville läsa tidningar, böcker och se på TV och förstå. Någon uttryckte också att det var svenskar som fick henne att läsa.

Det verkar vara svårt att besvara frågan om inlärningsstrategi, en omformulering visade sig vara nödvändig för att de skulle förstå vad som menades. Det var nog ett för svårt ord, men jag försökte förklara. De har också försökt att förklara: Sofia sa: *Läser tyst och lyssnar på nånting, försöker sedan skriva, pratar i mobilen* (rad 18). Josef sa: *Jag läsåde högt. När jag förstår jag brukade att slå upp på lexikon* (rad 26). (Något förvånande. Kanske glömde han ordet *inte* eller så menar han att han förstår när han tittar i ett lexikon.) Li sa: *Om jag behöver något att läsa especially* (ibland använde de engelska, det visar ju att de också kunde det språket), *då jag behöver var ensam och läsa högt för mig själv* (rad 39). Leyla sa: *Jag brukar skriva nya ord som jag inte förstår ibland från lexikonet eller böcker ibland slå upp lexikon och skriva vad orden betyder och lyssna på nyheterna. Jag tycker om att läsa* (rad 34). Ali sa: *Jag läser som vanligt, ibland jag läser högt ibland jag läser tyst* (rad 32). De försökte tala om hur de tränade på att läsa, vilket verkar vara liknande strategier som andra studerande har.

Den svenska läraren sa: *Vi försöker ha studieteknik och olika sätt för att träna eleverna hur de ska göra, men jag vet inte om de tillämpar dem om jag ska vara ärlig* (rad 14). Hon vet inte så mycket om informanterna.

Varför började de läsa just då, var det något som hände? De ville förstå svenska Pi sa: *Jag måste studera och lära mig svenska språk* (rad 42).Eva sa: *Jag ville läsa bra att förstå i svenska, många saker i svenska* (rad 30). Josef sa: *Jag frågade mycket när jag läser lärare* (rad 18). Jag frågade: ”Du lärde dig läsa när du var 24 år, varför just då? Anna sa: *För att jag hade inte förut skolan* (rad 32). Det var alltså den somaliska skolan som lärde henne att läsa. Li sa: *Jag var nyfiken allt som finns i skola ville jag läsa träna, vi brukade läsa varje morgon i tidningar* (rad 34). Leila sa: *För att förstå hur Sverige fungerar och lyssna nyheterna och förstå vad dom pratar om* (rad 30). Nyheterna verkar vara

viktiga. Dan sa: *Man måste läsa därför man måste läsa och kunna prata ord, kan man, man måste komma in i samhället och förstå* (rad 40). Det verkar som om just dessa studerande har haft en stor drivkraft att läsa, lära sig och att komma in i samhället och att TV-tittandet var en morot för att läsa svenska.

De upplevde tidningar och text-tv som mycket intressanta, kanske för att de då får nyheter. Böcker på biblioteket är viktiga, skolan har ett bibliotek och det är en viktig plats. Sofia sa: *Böcker, klartext, lyssnar och tittar på tv-texter* (rad 22). Pi sa: *Jag läser grammatik och nyheter och böcker svenska* (rad 46). Sfi-skolan initierar mycket läsning. Josef sa: *Lätt böcker ja.*(rad 36) *Också läxan* (rad 38). Ali sa: *Ja, jag läste koranen* (rad 38). Anna sa: *Nu i svenska grund, vi läser böcker och ibland tidningar* (rad 36). Li sa: *Jag tänker jag går till biblioteket och lånar böcker som jag är intresserad av* (rad 45). Sara sa: *Jag tycker om att läsa text-tv. Jag gillar läsa lätt svenska. Böcker ja* (rad 26). Det verkar som om de läser det som skolan tillhandahåller och så ser de på TV, han som läste koranen sa att han gjorde det i Somalia.

6.1.5. Attityder från omgivningen till intervjupersonens studier

Vad tyckte deras familjer om att de gick i skolan? *Mamma tycker att det är bra, mamma säger du måste ha utbildning, du kan jobba i hela världen,* sa Sofia(rad 24). som hade gått 8 år i skolan i hemlandet, hennes föräldrar hade satsat på hennes skolgång. Pi sa: *Min familj tycker om att jag går till skolan* (rad 48). Josef sa: *Nej, mamma och pappa dom är död. En lillasyster, hon var i Kenya Nairobi, men jag vet inte jag måste veta* (rad 44).(Hans föräldrar var döda och han visste inte var systemen fanns.)Marie sa: *Ja, dom tycker om att jag går på sfi* (rad 36). *Min man också* (rad 38). Dan sa: *Ja vad tycker dom? Att jag går i skolan? Dom tycker det är OK att jag kan svenska. Redan när dom kom till Sverige, då kunde jag svenska bra och tolka och läsa bra, det första jag kom hit då kunde jag inte läsa brev som kom till mig. Jag kunde inte läsa. Jag brukade leta efter någon som kunde läsa för mig, förstår du översätta för mig. Så redan när min familj kom hit till Sverige, då behövde jag inte någon som läste för mig. Jag kunde allt vad som stod, vad som gällde* (rad 50). Det verkar som om alla familjer var positiva till att de gick i skolan, men Dan, som inte hade gått i skolan i Somalia sa att han inte visste vad hans familj tyckte om att han gick i skolan, han sa: *Jag vet inte jag har inte frågat* (rad 44). De tycks alla få ett positivt erkännande för att de gick i skolan. Emellertid sa den intervjuade läraren att familjen satte hinder för kvinnornas studier vilket inte de somaliska informanterna ansåg.

6.1.6. Kunskaper i svenska för arbetsmarknaden

Informanterna har varit i Sverige mellan två och sex år och har då gått i skolan förutom den tid då de väntade på uppehållstillstånd och hade föräldraledigt. Alla informanter tycks kunna läsa och betonar att det är mycket viktigt för dem.

Åtta har haft praktik och tre har haft jobb. De talar inte så mycket om jobb och praktik, kanske för att jag inte betonade det. Men det ingår ju i deras mål att de ska få jobb, jobb som kräver studier, så därför är det viktigt med kunskaper.

Läraren, som har undervisat några av informanterna tycker inte att de har tillräckliga kunskaper: *Alla kan läsa för de har gått på sfi först* (rad 8). Men hon tycker att de läser hackigt: *Och jag tycker att de gissar när de läser, de ser en del av ordet och sen gissar de slutet, men detta gäller då i början av de här fyra terminerna, som de ska gå. För sen när de har gått lite längre så läser de något bättre, men det är fortfarande mycket dåligt* (rad 10). Det råder alltså en diskrepans mellan vad de själva anser om sin läskunnighet och vad den svenska läraren tycker.

6.1.7. Social kontext för intervjupersonerna

Informanterna berättade om sin sociala situation: åtta personer bodde med en eller flera familjemedlemmar och tre bodde ensamma. Ingen av informanterna talar om sociala problem i Sverige. De berättar om sin sociala situation i hemlandet: I Somalia bodde de med sina stora familjer och landet präglades av krig och kaos. Li säger: *Åh för att det fanns krig där. När vi började skolan det blev stort krig så vi slutade och efter fem år vi gick tillbaka till skolan, men det var inte riktig skola* (Rad 8). Informanterna kommer ju också med kritik av den somaliska skolan, där det finns aga och man måste betala för att gå där, men att skolan kan vara bra om man har råd. Sara gick i en arabisk skola i hemlandet och sa: *Jag var ung det var lätt* (rad 14).

På frågan om de hade kontakt med svenskar svarade 4-5 personer, att de inte hade kontakt med svenskar. Eva säger: *Inte nu. Inte känna svenskar, brukar inte få känna svenskar. Svenskar brukar tyst.* (Rad 85). och Li hade förut kontakt med svenskar och Josef har en svensk tjej. Marie har kontakt med svenskar genom jobbet som personlig assistent. Ali säger att han träffar svenskar ibland då han spelar fotboll. Pi säger att hon har kontakt med svenskar och Anna har en svensk kompis, Sara säger att hon har kontakt med personer som jobbar på dagis. Informanterna menar att de är integrerade: Tio svarar ja på frågan om de är integrerade, en försöker komma in i samhället. Det är osäkert huruvida de förstår ordet integration, så jag har försökt förklara ordet. Eva sa: *Ja, samhället mycket bra, jag kommer in i samhället* (rad 79). *Inte känner ensam därför jag*

går ut, jag pratar svenska, jag går i affären och frågar inte känner ledsen(rad 81).

Den intervjuade läraren tror att familjen kommer i första hand för kvinnorna, de vill lära sig läsa och skriva men vill vara hemma med sina barn: *Jag tror att de är intresserade, men tiden räcker inte till, för de flesta av dem har ju familjer och de har inte mycket tid att förbereda sig hemma* (rad 12). Den intervjuade svenska läraren säger att: *De har ingen kontakt över huvud taget. Det finns ingen, för jag har frågat dem. Så den enda svenskan de talar och hör, det är ju i skolan och i bästa fall om de tittar på svensk tv, men jag tror inte alltid att de gör det tyvärr* (rad 26). Läraren verkar inte uppfatta informanterna som integrerade i samhället, hon menar att de vill ha arbeten, men är inte så noga med att umgås med svenskar. En del av somalierna verkar ha kontakt med svenskar, så lärarens svar överensstämmer inte med de övriga informanternas svar.

6.1.8. Intervjupersonernas erfarenhet av rasism och islamofobi

Erfarenhet av rasism och islamofobi kan leda till dåliga studieresultat. Informanterna pratar om hur har de blivit behandlade som afrikaner av majoritetsbefolkningen: *90% är trevliga 10% är det inte* (rad 36) säger Sofia. 10 säger att de har blivit bra behandlade. Läraren säger att de är längst ner på statusskalan.

Hur har du blivit behandlad med slöja? Inga problem med slöja säger sju informanter. Li säger *Vi tänker ibland, det är svårt när man vill få jobb* (rad 81) (jag frågade inte den mannen som inte har någon fru och inte den mannen som har svensk tjej, men Dan som har en somalisk fru tror att hans fru kanske skulle få problem på ett jobb).

Läraren tror att de får problem på grund av att sin avvikande klädsel att det skulle vara lättare om de bara hade sjal och vanliga kläder. Hon tror att männen klarar sig bättre, att de blir busschaufförer eller taxichaufförer, medan kvinnorna i bästa fall hamnar inom hemtjänsten. Det är också intressant varför läraren tror att slöjan är problematisk men att majoriteten av de somaliska informanterna inte tror det.

6.1.9. Motivation och studier

Informanterna fick säga vad de tyckte om undervisningen på sfi. Alla var positivt inställda till sfi. Läraren tyckte emellertid att sfi i Komvux regi var bra, men att andra anordnare flyttar upp dem för tidigt och att de behöver prata mer på sfi. Även Sara anser att man behöver prata mer på sfi. Pi tycker att de

behöver mer hjälp med det muntliga. Flera menade att sfi-undervisningen initierade deras inläring. Läraren tycker att de läser hackigt.

Alla somaliska informanter har satt upp mål, bland annat vill de ha yrken som kräver studier. Är detta kanske en av anledningarna till att de har nått så långt? Målen som de har satt upp är sjuksköterska, it-expert eller busschaufför, läkare, handel, internet, personlig assistent, busschaufför, sjuksköterska, barnmorska, undersköterska och förskolelärare.

6.2. Analyser av informanternas svar utifrån tidigare forskning

Spolsky (1989:28) konstruerade en modell för analys av andraspråksinläring. I den modellen visar han hur den sociala inlärningskontexten påverkar informanternas, attityder, motivation, ålder, personlighet och tidigare kunskaper, vilka alla påverkar inlärningsmöjligheterna som i sin tur påverkar det lingvistiska resultatet för inlärares.

Där är motivationen en viktig faktor, något som jag finner i min studie. Men motivationen påverkas av: social kontext, attityder, ålder, personlighet, förmåga och kunskaper, vilka påverkar inlärningsmöjligheterna. Även undervisningen är avgörande för andraspråkstillägnet. Spolsky anser att det är av vikt i vilket sammanhang en person har tillägnat sig ett språk. Språktillägnet sker alltid i en social kontext, men kontexten kan variera. Spolsky (1989) menar att språk primärt är en social mekanism, språk lärs in i sociala kontexter:

The process of first language learning can be better understood if the social dimension is included. Social factors have even more importance in the case of second language learning because of the greatest complexity of the second language learner's social context and the resulting increase in its ability to cause variability. (Spolsky 1989: 131)

6.2.1. Hur är informanternas sociala kontext?

Spolsky skriver:

In the model sketched at the end of the first chapter, the social context was assumed to influence second language learning in two indirect but essential ways. First, it plays a major role in developing the learner the set of attitudes towards the language being learned.../...second it determines in the social provision of language learning situations and opportunities Spolsky (1989:131)

Spolsky (1989) anser att ett språk alltid tillägnas i en social kontext, det spelar roll då det skapar attityder mot språket. Då får man beakta både deras bakgrund i Somalia, där de ibland försökte lära sig läsa, deras sociala situation i Sverige, i hemmet, i skolan och i samhället. När de talar om Somalia, talar de om krig, kaos, problem i skolorna och också om stora familjer. I Sverige lever vissa ensamma medan andra har familj, liten eller stor. Något som är av central betydelse för studien är skolan i hemlandet och där var det ofta problem. Det handlar om deras attityder till skolan, vilket skapar attityder till inläring. Sofia sa att skolan inte var regelbunden. Pi hade bara gått två månader i skolan. Flera hade inte gått i skolan på grund av kriget. På rad 8 sa Li, att det inte var riktigt i skolan. *Äh, för att det finns krig där. När vi började i skolan blev det stort krig, så vi slutade och efter fem år vi gick tillbaka till skolan men det var inte riktig skola.* Hon berättade att en lärare hade nästan 80 elever och de fick stryk. Här kommer Li med ett långt uttalande, som speglar kaos i Somalia. Har detta varit en vanlig verklighet i Somalia? Det kan man inte veta på så begränsat antal intervjuade, men situationen i Somalia har varit svår en lång tid. Då är det lätt att förstå att de hade svårt att lära sig läsa. Sara hade gått i en arabisk skola, med annat skriftsystem. Då blir det svårare att läsa i Sverige, där hon inte lär sig läsa på hemspråket, men det är kanske bättre än ingen läsinläring. Josef hade blivit av med sin familj. Kriget har påverkat deras liv mycket det är därför de är här och därför många inte har gått i skolan. Men de flesta har inte så mycket kontakt med svenskar, då försvåras deras svenskinläring. Slutsatsen är att det var krig och kaos som präglade deras liv i Somalia, det var därför de kom hit, men de hade också familjegemenskap med sina stora familjer. I Sverige lever några ensamma vilket kanske känns svårt, men det säger de inte, de klagat inte. Till den sociala kontexten kan även kön anses höra, de flesta som kommer från studieväg ett är kvinnor och läraren anser att de är påverkade av sina män och sin önskan att bilda familj. Den sociala kontexten har negativa utgångspunkter, då de, enligt läraren inte har så många svenska kontakter. Men de är själva nöjda och har lyckats lära sig relativt bra.

Om vi studerar intervjufrågorna hur de blir mottagna som afrikaner och hur slöjan tas emot, så kan vi få en uppfattning om social kontext: De flesta säger att de blir väl mottagna, som afrikaner i Sverige och majoriteten säger att det går bra med slöjan, men läraren tror inte alls så.

Varför har då sfi-deltagarna och läraren olika uppfattningar? En del säger själva att de inte umgås med svenskar och det tror inte heller läraren att de gör. Men de säger att de känner sig integrerade. Kanske förstår de inte ordet integration, kanske förklarar jag det fel eller så styr jag dem, vilket kan förklara den förvirring som finns kring ordet integration. Kanske är dessa extremt duktiga studerande inte bara i studier utan också i social anpassning och därför upplever de inte diskriminering. De har heller inte varit så mycket inne i

majoritetssamhället, deras sysselsättning nu är sfi och gruv och då träffar de mest invandrare. Kanske blir det skillnad då de ska söka jobb eller kommer till utbildningar med majoriteten svenskar. En kvinna säger att hon inte känner sig ensam därför att hon går till en affär, så kanske ligger det i det uttalandet, en vink om att hon känner sig ensam ibland, vilket hon motverkar genom att gå till en affär. Hon pratar om att förut umgicks hon med grannarna, som var svenska. *Inte nu. Inte känna, svenskar brukar inte känna, svenskar brukar tyst* (rad 85). Detta är essentiellt! Hon menar förmodligen att hon inte brukar känna svenskar nu, i den stad där hon bor nu bor det flera tusen somalier, vilket kanske skapar problem för integrationen. Hon vill kanske säga att svenskar brukar vara tysta. Här kan vi referera till Bourdieu och det kulturella kapitalet och Norton och investment- teorin, hur afrikanerna blir behandlade av svenskarna. Svenskarna är tysta vilket försvårar inläringen. Den sociala kontexten påverkar negativt.

Det verkar som om de kände sig utanför, utanför Sverige och utanför det svenska samhället. Tidningar, böcker och text-tv gjorde att de ville vara inne, det är också en sorts integration. Men frågan är om integrationen har lyckats fullt ut, de har satsat och lärt sig svenska (med Nortons (2000:10) vokabulär, investment) ty de flesta har inte så mycket kontakt med svenskar. Norton skriver också om att det är mycket viktigt att majoritetssamhället tar emot L-2-inlärarna positivt. Informanterna är tudelade i frågan hur de blir emottagna. Frågan kan också ställas när integrationen kan sägas vara lyckad? Utifrån Beckmans (2011:56) definition kan man diskutera hur pass integrerade de är: Exempelvis beträffande klädsel verkar inte de somaliska kvinnorna vara så lika majoritetsbefolkningen. De tycker att de behandlas lika och det är diskutabelt om de är tillsammans med svenskar, även om de uppger vissa svenska kontakter. Molinas definition av segregation, rumsligt avskiljande stämmer väl överens med deras verklighet. Det är vanligt att de avskiljs rumsligt, de bor i speciella stadsdelar där majoriteten är somalier. I den här staden finns det en stadsdel som kallas lilla Mogadishu (Somalias huvudstad). Det finns även andra stadsdelar där det bor många invandrare där bor också många av informanterna.

6.2.2. Attityder

Spolsky (1989:149) anser att en persons attityder inte har direkt påverkan på inläringen. Motivationen är avgörande för att inläring ska ske. Spolsky anser emellertid att attityderna har stor inverkan på motivationen och det har även framkommit i denna studie. Genom informanternas information kan man studera vilken attityd omvärlden har till att de studerar.

Läraren tror att kvinnorna sätter det att få familj och att ta hand om familjen i första rummet och hon menar att det hindrar deras studier. Emellertid talar

informanterna själva inte om det. Men Dan som blev intervjuad var stolt över att han kunde hjälpa sin familj, när de kom till Sverige. *Dom tycker det är OK att jag kan svenska* (rad 50). Men när jag frågade: ”Vad tycker din familj om att du går i skolan?” så sa han: *Jag vet inte för jag har inte frågat* (rad 44).

Enligt Bourdieus olika kapitalbegrepp kan det kulturella kapitalet yttra sig i form av förtrogenhet med finkulturen, vilket kan yttra sig i vissa kunskaper i form av att prata och bete sig på ett speciellt sätt, men också att föräldrarna stödjer fortsatta studier vilket Sofia menar att hennes mamma gör: Hon säger att det är bra, du måste ha utbildning. Hon var den informant som hade gått flest år i skolan i Somalia. Bourdieu talar om tre ingångsöppningar till samhället. Den första kallas ekonomiskt kapital, vilket kan ses som att ha tillgång till materiella tillgångar. Den andra kallas socialt kapital, vilket kan innebära att vara släkt med rätt personer eller att ha tillgång till sociala nätverk vilka hjälper en att komma in i samhället. Den tredje kallas för kulturellt kapital, vilket innebär förtrogenhet med finkulturen och ett sätt att prata och bete sig och även att ha högutbildade föräldrar, vilket läraren sa att endast ett fåtal av de somalier som hon hade undervisat hade haft. Detta fåtal klarade sig mycket bra i skolan. Annars har troligen inte lågutbildade somalier verktyg, kapital som kan göra att samhället öppnar sig för dem, då, Carlsson & Mohammed 2013 visar hur många som står utanför arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis verkar informanterna tycka att det är viktigt att studera och prioriterar det, men läraren har en annan uppfattning och menar att de inte är intresserade av att lära känna svenskar och de själva uppger ett fåtal svenska kontakter. Attityderna är alltså ett problem, enligt läraren, men inte enligt informanterna.

6.2.3. Motivationen

Motivationen studerades i samband med frågan vad det var som fick dem att läsa. Här svarade flera att det var text-tv, tidningar och svenskar som fick dem att läsa. Det var både svenskar som de träffade och de svenska lärarna som inverkade på deras motivation. Leila svarar på frågan om vad det var som fick henne att kämpa, att det var svenskar som fick henne att kämpa. Sofia säger: *Jag försökte förstå och umgås med svenskar* (rad 16). Hon sa att hon försökte umgås med svenskar men säger inte om hon lyckades. Sedan säger hon att hon inte har kontakt med svenskar, vilket är motsägelsefullt. Det var sfi som fick Marie att kämpa. Li sa: *För att jag kunde inte språket svenska för att jag kunde inte prata med samhället, jag kunde inte prata med läkare jag behövde tolk hela tiden. Jag var nyfiken allt som finns i skola, ville jag läsa, träna, vi brukade läsa morgontidningar* (rad 32). Hon förmedlar här hur hon ville komma in i samhället och ville inte använda tolk hela tiden, hon ville kunna klara sig själv.

Enligt Cummins (2001:259) så spelar de sociala och mänskliga relationerna stor roll i introduktionen: "participants are empowered through collaboration." Det verkar som om de har upplevt empowerment genom att de har lärt sig att läsa.

Därefter kan man också studera vilka mål informanterna säger att de har, det ingår också i motivationen. De yrken de har som mål kräver studier, såsom: läkare, sjuksköterska, barnmorska, undersköterska, personlig assistent, it-expert, busschaufför och förskolelärare. Bara framgångsrika studerande intervjuades och de verkar ha stark motivation. Det är därför de har lyckats så här bra, dvs. de har klarat A-och B-kursen och de flesta har klarat C-kursen och D-kursen och är nu ifärd med att studera på gruv.

Lärarens uppfattning är att de inte lyckas med sina gruv-studier. Hon menar att alla somalier, som hon har kommer att få gå om sin kurs. Hon anser att de mål de har satt upp är mål som någon annan har sagt att de måste sätta upp och inte är realistiska? Läraren säger att det endast är männen som klarar av sina mål att bli busschaufförer eller taxichaufförer. Någon enstaka kvinna når så långt som till hemtjänsten. Hon menar att männen uppnår sina mål i högre utsträckning än kvinnorna. Läraren menar att målen inte är realistiska. Det råder diskrepans mellan läraren och de övriga informanterna, det kan bero på att de har så olika utgångspunkter och livssituation. Lärarens mer negativa attityd kanske speglar det omgivande samhällets attityder, vilket kanske inverkar på informanternas studieprestationer, här kan vi applicera postkolonial teori, synen på *den andre*.

Spolsky anser att: "Motivation in the present context refers to the combination of effort plus desire to achieve the goal of learning plus favourable attitudes towards learning the language." Spolsky (1989:149) Informanterna visar att de har en önskan att uppnå sina mål och uppvisar goda attityder gentemot inläringen, något som läraren tillbakavisar. Kanske finns det vissa brister ifråga om välvilliga attityder mot aktiviteten, det menar läraren.

6.2.4. Åldersfaktorn

Åldersfaktorn är viktig. De flesta av informanterna är relativt unga, de är mellan 19 och 41 år, vilket är positivt, enligt the Critical Period Hypothesis (Lenneberg, 1967). Men det hade naturligtvis varit lättare för dem om de hade varit ännu yngre. Spolsky skriver om ålderns relevans för inläringen av ett andraspråk (the Critical Period Hypothesis, vilken förklarar skillnaden mellan barns och vuxnas inläring av språk). Det är naturligt att yngre personer lättare lär sig ett språk, men vi måste studera individen och individuella skillnader. Anna lärde sig läsa när hon var 24 år, då hon började skolan. Hon talar inte om att det var svårt eftersom hon var gammal, men att det var svårt eftersom kriget började och

slutade. Men hon säger att det var svårt att skriva. Sara, som gick i en arabisk skola i hemlandet, sa på rad 14: *Jag var ung, det var lätt.* (i skolan), så hon betonar åldersfaktorn. I en del klasser går det studerande som är 45, 50, 60 år och de har svårare att lära sig svenska och svårare att alfabetiseras. Dan kom till Sverige när han var 32 år och uttalar sig svävande om han kunde läsa, men hade inte gått i skolan i hemlandet. Informanterna talar inte så mycket om åldersfaktorn.

6.2.5. Personligheten

De studerandes personlighet är relativt okänd. Li säger, *jag anser mig som en stark person, jag tänker gå framåt* (rad 41). Detta kanske är signifikant för informanterna, att de är starka och tänker gå framåt. Jag känner inte till något om deras personlighet, men de är öppna och glada och utåtriktade och de ställde upp på att vara med på intervjun. De kanske också har varit öppna under sfi-tiden, vilket har ökat deras chanser att lära sig svenska. Spolsky behandlar individuella skillnader såsom intelligens och fallenhet för att lära sig ett språk. Informanterna tycks ha stor fallenhet för att lära sig ett nytt språk, de har ju avancerat så långt. Spolsky menar att ängslighet vid inläringen kommer att distrahera från inlärningsmomentet. De talade om att de ville in i samhället, de ville prata med människor, men Eva sa att *svenskar brukar inte känna, svenskar brukar tyst* (rad 85). Så hon hade upplevt ett visst motstånd från majoritetssamhället. Det verkar inte som om de var ängsliga, de upplevde inte heller rasism och islamofobi utan verkade vara opåverkade av sådana strukturer.

6.2.6. Förmågan

Informanternas förmåga att lära sig svenska som andraspråk vet vi inte så mycket om, utom att endast framgångsrika intervjuades. De säger att de har kämpat, men någon sa att hon läste mer på sfi än på gruv. De har visat att de har haft förmåga, eftersom de har avancerat från A-kursen.

Spolsky menar: "Learning strategy or style are terms used to describe identifiable individual approaches to learning situations: specifically, Kelly (1979:4) defines them as cognitive, affective and physiological traits that are relatively stable indicators of how learners perceive, interact with, and respond to the learning environment". Spolsky (1989:109). De har förklarat hur de interagerar med samhället, vilket verkar fungera någorlunda.

Läraren, å andra sidan är orolig för att deltagarna har dåliga förkunskaper, bristande integration och inte har tid med förberedelser i hemmet. Läraren undervisade en del av informanterna. Den intervjuade läraren säger: *Sen finns det också personer, som har kommit med högutbildade föräldrar, om det är*

ungdomar och då visar det sig att de ungdomarna lär sig fort här (rad 24). Detta kan appliceras på Bourdieus idéer om det kulturella kapitalet. De ungdomar som har högutbildade föräldrar har nycklarna in i samhället. Kanske kan en bakgrund med högutbildade föräldrar kompensera.

6.2.7. Vilka kunskaper har de somaliska informanterna?

Informanterna har avancerat från studieväg ett och är positiva till sin framtid. Läraren menar att de inte har tillräckliga kunskaper. Hon menar att de kan läsa för det har de lärt sig på sfi, men de läser hackigt och gissar, när de kommer till gruv första terminen. Hon menar troligen att de inte har automatiserat läsningen. Hon tror att de är intresserade av att studera, men att tiden inte räcker till. Hon tror inte att de har så mycket tid att förbereda sig hemma.

Informanterna själva är positiva, målinriktade och förtröstansfulla. Så här har den svenska läraren och de somaliska informanterna olika åsikter. Att de är positiva kan bero på att de har lyckats avancera från A-kursen till C, D och gruv. För att klara sfi-kurserna måste de uppnå målen för de nationella proven för sfi. De har lyckats bra i jämförelse med många andra analfabeter, detta ser inte läraren. Hon jämför kanske med andra studerande som studerar på grundskolan, kanske har hon inte förstått vilka svårigheter de har övervunnit.

När jag har intervjuat dem har jag märkt att de har problem att förstå orden, integration och inlärningsstrategi, vilka jag har försökt att förklara. De har annars ett relativt stort ordförråd. De har problem med ordföljden, preteritum och kongruensböjning. Ett exempel är Eva som sa: *svenskar brukar tyst.* (rad 85)

6.2.8. Inlärningsmöjligheterna är påverkade av den sociala kontexten.

I den sociala kontexten ingår även att de är arbetslösa, som läraren säger. Läraren har en negativ inställning till deras vistelse här, hennes perspektiv kan förstås med hjälp av postkolonial teori, hur hon ser på *de andra*. Även Bourdieus tankar om det kulturella kapitalet är applicerbara för att förstå deras inlärningsmöjligheter. Det påverkar att de har haft motivation, de har velat komma in i samhället, de har försökt, med skiftande resultat. Informanterna uppger sig inte ha sociala problem, det påverkar den sociala kontexten. Samtidigt kan det ifrågasättas om man (som läraren säger) ska anse dem som arbetslösa, de är studerande, det är deras status.

De har för få inlärningsmöjligheter eftersom svenskarna inte är så intresserade av kontakt och de har svårigheter att få arbete, men de har en stark önskan till integration. Läraren har uppfattningen att de somaliska männen kräver för

mycket av sina kvinnor. Eriksson-Zetterquist & Styhre 2011:89, skriver att Komvux förvisso lär ut språk, men att det är mycket mer som förmedlas: ”Exempelvis så omnämndes kvinnornas män i första hand inte som stöd och en livspartner, utan som hämsko eller ett hinder för kvinnornas anpassning till en svensk livsstil.” Eriksson-Zetterquists & Styhres bild från 2011 verkar besannas av läraren. Enligt Spolskys modell antas den sociala kontexten influera andraspråksinläring på två indirekta, men mycket essentiella sätt. Spolsky menar att den först spelar huvudrollen hos inläraren, men det bestämmer den sociala provisionen i inläringssituationen direkt. Den sociala kontexten är inte direkt inblandad enligt modellen. Spolsky anser också att antalet personer som talar inlärarspråket influerar lusten hos andraspråksinläraren att lära språket. De träffar inte så många som talar svenska, vilket kan försvåra inläringen.

Inlärningsmöjligheterna är inte så goda om de inte har så mycket kontakt med svenskar. De har ingen eller låg skolunderbyggnad från hemlandet och lite tid att läsa läxor. Två informanter och läraren tycker att de får tala för lite på sfi. De klagar inte själva över att de har bristande inlärningsmöjligheter, men läraren säger att kvinnorna inte hinner läsa för att de är upptagna av man och barn. Spolsky (1989: 166) menar att detta kan ses som ” Exposure condition (necessary), men inte bara tiden spelar roll utan också på vilket sätt de exponeras för språket är mycket relevant. Informanterna säger att i skolan finns det inte många svenskar och de har inte så många svenskar vänner, men tittar en del på TV och läser tidningar, det är frågan om informell inläring. I skolan utsätts de för formell inläring och det är frågan om hur bra det fungerar i skolan, informanterna säger att det är bra på sfi.

6.2.9. Vilket lingvistiskt och ickelingvistiskt uttryckssätt blir resultatet för andraspråksinläraren?

Informanterna har nått en bra bit. Många andra studerande fastnar på A-kursen. De är själva positiva, men språkförståelsen är otillräcklig för intervjun. De har problem med preteritum, ordföljden och kongruensböjning. Läraren är mycket negativ till deras förmåga. De förstår inte abstrakta begrepp som integration och inlärningsstrategi. De känner sig kanske utvalda som extra duktiga, för jag skrev ju så i brevet. De kan trots allt göra sig förstådda på svenska och skulle säkert klara av många arbeten redan nu, men de drömmer om arbeten, som kräver utbildning. Bourdieu (1969) och Ong (1982) visar hur viktig skrivkonsten är för individen. Alltså har de uppnått relativt goda lingvistiska och ickelingvistiska resultat vilket kan bero på att de lyckats bra med skrivkonsten.

6.3. Sammanfattning av resultatet

Informanterna betonar att läs- och skrivförmågan är en viktig kunskap för att de ska kunna realisera sina mål. Alla har uppnått viss läs- och skrivförmåga, de har avancerat från studieväg ett, men de behöver kunna läsa och skriva och prata mycket bättre för att kunna realisera sina mål.

Det är stor diskrepans mellan de somaliska informanterna och den svenska läraren. Det enda den svenska läraren var överens med två informanter om är att de borde prata mer på sfi. Det stämmer väl överens med Lundgrens resultat. Lundgren (2005:180) skriver att i stort sett all undervisning bör ske i ett klassrum med betoning på prioritering av det muntliga. Här tar hon fram ett positivt exempel, hon anser att man bör öka det muntliga för analfabeter.

Bourdieu (2004) anser att kulturellt kapital är bundet till samhällets dominerande grupper, detta möjliggör chansen att lyckas i utbildningssystemet, vilket ofta verkar vara problematiskt för de lågutbildade somalierna. Bourdieu skriver (1991) att skollitteraciteten kan sägas representera ett visst kapital vilket medför acceptans och erkännande som normal vuxen, något som inte alla former av läs- och skrivkunnande medför menar Franker (2004:697). Informanterna talar om hur viktigt det var för dem att lära sig läsa, de ville in i samhället.

Även den postkoloniala teorin är applicerbar på de lågutbildade somaliernas situation i det svenska utbildningssystemet. Deras hudfärg bekymrade inte dem själva, men verkar bekymra deras lärare. Vi vita européer ser ofta nedlåtande på *de andra*, något som lärarens svar vittnar om. Detta är faktorer som försvårar integrationen, ett begrepp som de kanske inte förstod i intervjuerna. Kan vi etniska svenskar förändra vår syn på *de andra* så kan kanske integrationen förbättras och så även svensk kunskaperna för de lågutbildade somalierna. Även lärarnas syn på sfi-deltagarna skulle kunna förändras, Brunke (2010) visar att lärarna ofta förordar assimilation framför integration. En informant sa: *Svenskar brukar tyst* och om det inte vore så kanske integrationen kunde förbättras. De studerande uppfattar att de har kommit långt, medan lärarens bedömning är att de har långt kvar. Läraren bidrar med ett annat perspektiv.

7. Slutdiskussion

Svar på forskningsfrågorna:

1. Hur påverkar sociala faktorer informanternas vilja att studera svenska?

Sociala faktorer och attityder tycks påverka viljan att studera i hög grad. Informanterna berättar om Somalia som ett land i krig och kaos. Detta har påverkat dem, de kunde inte studera i önskvärd grad i hemlandet. I Sverige

uppger de inte sociala problem utan tycker att de kan studera och de har varit framgångsrika.

2. Hur påverkar integrationen informanternas vilja att studera svenska?

Integrationen är svår att mäta och är ett svårt ord för informanterna. Informanterna anser sig vara integrerade och ser inte några problem med sina studier. Men de har svårt att förstå ordet integration, vilket är ett problem för studien. I Brunke 2010 visas att även sfi-lärarna verkar ha problem med ordet integration. Integration innebär mycket mer än svenska kontakter, men någon talar om sin önskan att prata med samhället.

3. Hur påverkar sfi-undervisningen informanternas motivation att studera svenska?

Informanterna menar att sfi-undervisningen har initierat deras inläring. Informanterna anser att sfi-undervisningen är bra, men två informanter och den svenska läraren tycker att det borde pratas mer vid undervisningen av lågutbildade på sfi vilket kanske skulle påverka deras resultat i en gynnsam riktning. Det kan vara så att just dessa studerande tyckte att sfi-undervisningen fungerade bra vilket har påverkat deras studier positivt. Vad var det som initierade dem att läsa? Någon uppgav att ”lärare, läste och lärare hjälpte”. En annan sa att hon började en A-kurs. En tredje uppgav att hon ville läsa TV-text-nyheter. En fjärde sa att det var svenskar som fick henne att kämpa. En femte sa: ”Ja, för att jag hade motivationen att läsa svenska.” Och Dan sa att man måste kunna språket ”förstår du” för det var helt ”ny liv”.

4. Har en lärare, som arbetar på informanternas skola samma syn på dessa frågor?

Sociala faktorer påverkar de studerande negativt anser läraren, som säger att kvinnorna hindras av sina familjer. Hon anser inte att kvinnorna hinner studera. Vidare anser hon inte att de lågutbildade somalierna är framgångsrika, men de har varit framgångsrika om man ser på hur stora svårigheter de har bemästrat. De har avancerat från studieväg ett. Men lärarens åsikter kan anses vara offer för skillnadstänkande och marginalisering enligt postkolonial teori. Den svenska läraren tycker att den kommunala sfi-undervisningen fungerar bättre, men att de läser dåligt efter att ha gått på sfi. Läraren verkar anse att de har svårt att klara gruv, det kanske är ett för stort steg från sfi. Den svenska läraren anser inte att de är integrerade och hon menar att det påverkar deras studieresultat negativt.

Två informanter och gruv-läraren anser att de har för lite muntlig undervisning inom sfi. Har de för lite muntliga inslag i undervisningen så blir det svårare för dem att hålla motivationen uppe och förståelsen blir lidande.

7.1. Metoddiskussion

Då jag har intervjuat de somaliska studerande har jag befunnit mig i överläge gentemot dem i och med att jag var lärare på deras skola. Jag hade stor makt som lärare och intervjuare och forskare. Jag har tolkningsföreträde. Jag har studerat dem enligt principen för kritisk teori, vilket kanske har satt informanterna i en dålig dager. Annars är informanterna positiva till sfi, vilket i och för sig skulle kunna bero på att de vill vara artiga mot en intervjuande sfi-lärare. Samtidigt har jag kanske haft lättare att få kontakt med dem än en okänd intervjuare hade fått. Varje forskare är positionerad i ett historiskt och socialt sammanhang. Det är därför viktigt att ta i beaktande förförståelsens inverkan och även mina relationer till informanterna. De kanske ville vara positiva inför en lärare de kände eller kände till. Några av informanterna hade jag tidigare undervisat. Min kunskap kan ofta ses som en resurs för studien, men ibland kan min lärarerfarenhet ha stört objektiviteten. Men jag undervisade ingen av dem den terminen då jag intervjuade dem. Om detta skriver Winther Jörgensen & Philips :”Forskaren intar alltid en eller annan position till undersökningsområdet och den positionen bestämmer delvis vad hon kan se.”

De fyra informanterna som fick brevet hörde inte av sig först. De var intresserade av att delta i intervjun efter att jag hade kontaktat andra gruvstuderande muntligt. Förmodligen hade de hört om intervjuerna av sina klasskamrater och blev sedan intresserade av att delta i studien.

Intervjuer ansåg jag som det mest lämpliga för att erhålla nyanserade beskrivningar och insikter om personernas livsvärld. Det har kanske i vissa avseenden varit problematiskt för mig att distansera mig från informanterna som står i fokus i denna studie. Om jag hade använt tolk hade jag kunnat gå in i en roll och lyssna på intervjuerna via en tolk. Men samtidigt har jag ju kommit närmare dem vilket kan vara både en fördel och en nackdel. Jag har valt att utföra strukturerade intervjuer för att få en viss struktur, men kanske kunde jag ha fått mer omfattande svar om de hade fått tala fritt. Jag valde också semistrukturerade intervjuer för att få svar på de frågor, som jag ansåg vara viktiga. Det var mycket lämpligt att använda Spolsky vid analysen, då hans teorier lägger tyngdpunkten vid social kontext, något som ligger nära Bourdieu, Postkolonial teori och Cummins empowermentbegrepp.

Det är viktigt att ställa frågan i intervjun så objektivt som möjligt. Samtidigt har de exempelvis inte talat mycket om rasism och islamofobi, vilket kanske intervjun uppmanade till. Eller ville de även här vara artiga? De förstår inte abstrakta begrepp som integration och inlärningsstrategi, vilket kan kopplas till studiens validitet och reliabilitet. Problemen med att förstå dessa ord hade

kanske gått att komma runt med mindre strukturerad metod. Dessa frågor är studerade, men svåra att undersöka.

Det är viktigt att tänka på ”att en forskningsintervju inte är ett samtal mellan likställda parter, eftersom det är forskaren som definierar och kontrollerar situationen...” (Kvale, 1997: 13). Min uppföljning kan anses vara kritisk vilket kanske visar informanterna i en ofördelaktig dager. Kanske har jag skyggglappar då jag befinner mig inne i systemet, såsom svensklärare, en utomstående kanske hade sett andra saker.

Informanterna kunde inte förstå ordet integration. Kanske var det för abstrakt eller så förstod de inte det på svenska, kanske hade jag fått andra resultat om jag hade använt tolk. Men det är inte säkert att de kunde förstå så abstrakta begrepp på somaliska heller. Men Dan exemplifierar hur han har försökt att ta sig in i samhället. Han kunde hjälpa sin familj, som kom efter honom. Han behövde inte använda tolk och det var han stolt över.

Informanterna var positiva och ville vara till lags. Emellertid minskar säkerheten för studien då det inte var så många informanter. T.ex. kunde det ha varit intressant att intervjua sfi-lärare som undervisar på studieväg ett. Men det var viktigt att intervjua en gruv-lärare som hade ett bättre perspektiv på informanternas fortsatta lärande att bidra med. Hon kunde ge perspektiv på hur de klarade sig efter sfi. Samtidigt är det problematiskt att dra slutsatser av en enda lärares svar.

7.2. Resultatdiskussion

Har informanterna erbjudits adekvat utbildning utifrån sin förmåga och kapacitet? Det kan ifrågasättas eftersom de fortfarande har begränsad tillgång till arbetsmarknaden och till de olika kulturella och sociala strukturer som bestäms av majoritetssamhället (se Bourdieu, 1991). Efter att ha utfört denna studie har jag blivit mycket imponerad över att dessa somalier har avancerat från studieväg ett till C-kursen och gruv trots alla svårigheter som de har behövt övervinna. Inom sfi och resten av samhället måste vi bereda de lågutbildade somalierna plats så att de kan komma in i samhället, d.v.s. diskrimineringen måste motverkas och de måste få tillgång till arbetsmarknaden. De lågutbildade måste få träna mycket muntligt inom sfi. Integration ska ske från två håll, vi måste alla se till att integration sker mellan invandrare och svenskar. Spivak (2001) skriver om marginaliseringen av de subalternerna. För att inte marginalisera måste vi också ge de lågutbildade vidgade möjligheter att läsa och skriva och att därigenom öka deras möjlighet att tränga in i det svenska språket och samhället.

7.2.1. Sociala faktorerers påverkan

Spolsky (1989) anser att den sociala kontexten är betydelsefull. Detta visar även intervjuerna. Den sociala kontexten styr motivationen och inlärningsmöjligheterna, fast övriga faktorer bidrar också. Informanten Dan uppger hur stolt han känner sig över att han kunde hjälpa sin familj när de kom till Sverige. Han behövde inte tolk, han har upplevt empowerment. *Man måste kunna läsa. Ja det är så jag var tvungen. Man måste annars kan jag lära i samhället eller i miljön alltså.* Den svenska lärarens svar avviker från de somaliska informanterna, läraren är mycket negativ och de somaliska studerande är positiva. Denna diskrepans kan vara intressant då den skulle kunna indikera på en klyfta mellan före detta analfabeter och samhället är. Samtidigt kan det ifrågasättas hur generalisering kan ske efter endast en intervju med en lärare. Emellertid har många andra lärare uttryckt liknande åsikter i diskussioner. Detta synsätt behandlar Spivak (2001). Hon säger att de subalternerna talar hela tiden men ingen lyssnar, de har inte tillträde till det offentliga rummet. Vilket är sanning? De somaliska studerandes mer positiva svar eller den svenska lärarens mer negativa svar? På samma sätt kan vi se hur vi svenskar är offer för skillnadstänkande och eurocentrism enligt postkolonial teori, exempelvis läraren och undertecknad kan missbruka objektiviteten i mötet med *de andra*.

Empowerment kopplas ofta till möjligheten att få jobb och klara sig själv. Mina informanter talar inte så mycket om praktik och jobb, men de flesta nämner att de har haft praktik. Det kan bero på att tonvikten inte lades på det vid intervjuerna. De som har haft arbeten är positiva till den erfarenheten.

Vi påverkas oupphörligt av vår sociala omvärld. En människas identitet är under ständig utveckling. Sfi påverkar i hög grad, men kan förbättras. Det finns rum för utveckling av sfi. Resultatet av ömsesidiga samspel är de sociala nätverk vilka vi är beroende av för att kunna överleva. Boyd (1994) menar att ”styrkan på kopplingen mellan individer i ett nätverk är viktigare än antalet kopplingar.” Informanterna tycks sakna svenska nätverk och de somaliska nätverken är betydelsefulla för dem. Informanterna talar om behovet att få tala svenska vilket är ett återkommande problem för alla invandrare som studerar svenska.

Informanterna talar om krig och kaos i Somalia vilket försvårade deras skolgång. I Sverige har de ibland familjer att ta hand om även om de inte uppger sociala problem i Sverige. Den intervjuade läraren har uppfattningen att kvinnorna hindras av sina män och sina familjer, något som Eriksson-Zetterquist & Styhre (2011) bekräftar.

7.2.2. Integrationens påverkan

Informanterna anser sig integrerade eftersom de uppvisar svenska kontakter. Eva säger: *Inte nu. Inte känna svenskar, brukar inte få känna svenskar. Svenskar brukar tyst* (rad 85). Det kan stå som en sammanfattning för den bristande integrationen, som de upplever. Om svenskarna vore mer öppna kanske det vore lättare att uppnå integration och god språkinläring. Den svenska läraren anser att de inte har kontakt med svenskar, men informanterna räknar upp svenska kontakter. En av informanterna har en svensk tjej. Läraren kanske inte vet så mycket om sina studerande. Det är intressant att se vad läraren tror och vad somalierna själva tycker om rasism och islamofobi. Läraren tror att männen klarar sig bättre än kvinnorna. En majoritet av informanterna upplevde inte problem med slöja. Men läraren och två informanter tror att slöjan kan bli ett problem då de söker arbeten. Är det för att de inte har sökt jobb ännu eller för att läraren tycker att det är problematiskt med slöja? Här är det adekvat att beakta Kalonaitytes (2005:22) studie som visar att muslimska kvinnor förvisso lär sig språk på Komvux men att föreställningen om den muslimska kvinnan är starkt präglad av en kolonialistiskt färgad ideologi. Frågan om hur svenskar behandlar afrikaner och muslimer besvarades positivt av en majoritet av informanterna. De upplevde sig inte diskriminerade, vilket kan bero på att de inte förväntade sig likabehandling.

Norton (2000) visar hur samspelet mellan individen och det sociala livet påverkar lärandet och hur individen kan använda sig av sina erfarenheter, detta visar även Spolsky (1989) och informanterna. De som har arbetat (exempelvis Josefs ungdomsjobb och Maris arbete som personlig assistent med sonen) uttryckte att de hade haft positiva kontakter med majoritetssamhället. Också Lindberg (1995) påpekar vikten av att lärandet måste studeras i interaktionen mellan lärare och studerande.

Genom att intervjua somaliska studerande har jag förstått att de inte har så många kontakter med majoritetssamhället. Integrationen påverkas av boendesituationen och någon uppgav att hon hade fler svenska kontakter när hon bodde i en annan stad. I den medelstora svenska stad där de bor verkar somalierna vara relativt segregerade enligt Molinas (1997) definition. I enlighet med Bourdieus teorier om kapital så försvårar det deras inläring att de inte besitter det erforderliga kapitalet. Även de postkoloniala teoretikerna beskriver att orsakerna till diskriminering som stänger ute grupper av människor i det svenska samhället är postkoloniala strukturer. Sernhede (2002:22)

7.2.3 Sfi-undervisningens påverkan

Det verkar vara viktigt att ta tillvara lågutbildade invandrares speciella kunskaper och använda deras unika kvaliteter i undervisningen och att inte bara fördöma deras bakgrund. Vi kan använda oss av postkolonial teori, som sysselsätter sig med två problem, rasismen och det mångkulturella samhället och den visar att en kolonial syn som präglar synen på *de andra*. Kanske kunde vi lärare förändra vår syn på lågutbildade somalier och detta skulle förmodligen förbättra deras chanser till integration. Vi kan också minnas Spivaks (2001) förklaring till varför vi tror att den subalternen inte talar, att hon talar hela tiden, men att vi inte lyssnar för att den subalternen inte har tillträde till det offentliga rummet. Vi kanske ska lyssna mer på somalier, analfabeter och före detta analfabeter och ta tillvara på det som de kan tillföra samhället och samtidigt bereda dem bättre plats. Vi lärare anpassar förmodligen inte undervisningen tillräckligt så att deras behov tillgodoses. I A-kursen kanske de många gånger behandlas infantilt något som även Franker, 2011 påpekar.

Kalonaityte studerade 2005 hur lärare och rektorer vid Komvux i Malmö pratade. Hur skulle de lättast kunna uppnå integration av muslimska kvinnor? De lärde sig förvisso språk, men de försökte disciplinera kvinnorna genom att infantiliserade dem och de problematiserade kvinnornas erfarenheter (Se Eriksson-Zetterquist & Styhre 2011). Detta kan appliceras på informanterna och den intervjuade gruv-läraren.

De studerande verkar alla ha bestämda mål som de strävar mot. Gardner (1979) menar att en inlärares motivation manifesteras av en integrativ eller instrumentell orientering mot andraspråksinläringen. Han skriver vidare att instrumentell motivation kontrasterar mot integrativ motivation och uppstår då inlärares ser andraspråksinläring som en investering, ett verktyg för att uppnå något annat, kanske ett välbetalt arbete, vilket verkar vara fallet med informanterna. Spolsky (1989) menar att den sociala kontexten påverkar de studerandes attityd till målspråket och deras motivation att lära sig målspråket. Att ha många svenska kontakter kan påverka deras inlärningshastighet, enligt Norton. De har troligtvis en mer instrumentell motivation. Det är även positivt om de kan delta i svenska aktiviteter, såsom politik och föreningar och få tillträde till det offentliga rummet (se Spivak, 2001).

Informanterna har haft få inlärningsmöjligheter förutom sfi, eftersom de uppger att svenskarna inte är särskilt intresserade av kontakter. De har svårigheter att få arbeten, men de uttrycker en stark önskan om att tränga in i samhället. De kan se fördelar med att vara integrerade och de är motiverade, de har alla yrkesmål. Arbete kan ses som en väg till deltagande i samhället. De uppvisar vissa svenska

värderingar, då har satt upp yrkesmål, på det sättet är de integrerade. De skyller inte på det svenska samhället. En anledning till att de har avancerat inom utbildningssystemet kan vara att de är positiva, detta enligt Spolsky (1989).

Franker (2011:139,140) skriver att de illiterata får makt då de lär sig läsa och skriva något som informanterna bekräftar, litteracitet är mycket viktigt både för individen och samhället. Hon skriver också att det är viktigt att behandla de studerande med värdighet. Liknande tankar ger Eriksson-Zetterqvist & Styhre 2011 uttryck för när de talar om att man försöker omforma invandrare genom att disciplinera och infantiliserar kvinnliga muslimer inom Komvux. Bourdieu har synpunkter när det gäller kulturellt kapital (1980:214). De lågutbildade somalierna kan sägas ha brister i form av: tillgångar i objektiverad form, t.ex. böcker, tillgångar i förkroppsligad form såsom vanor och handlingsmönster och institutionaliserat kulturellt kapital som avser examina och utbildningskapital. Informanterna visar att de vill erövra alla formerna av kapital genom sfi-undervisningen och gruv och fler utbildningar som de strävar efter att kunna delta i för att kunna nå sina mål.

Lindberg (1996) anser att de studerande är en resurs i sfi-undervisningen och deras olika erfarenheter och kunskaper en tillgång i meningsfulla interaktioner där inläringen svenska som andraspråk gynnas. Två av informanterna och den svenska läraren sa att de ville ha fler muntliga övningar, även Stålhammar (2009) skriver att hennes informanter tyckte att de borde få prata mer.

Skolan kan aldrig vara identisk med de studerandes vardagliga verklighet, men den är en del av denna och en lärande gemenskap, som ska förbereda deltagarna för vardagen. Ett mål är att sfi ska förbereda de studerande för vardagen i det svenska samhället samtidigt som sfi inte bara ska överföra svenska värderingar utan se värdet i den värld som de kommer från, något som ofta skolan missar enligt Carlson (2002). Franker (2004:703) anser att: "Alfabetiseringsundervisningen måste utformas och bygga på inlärnarnas individuella studiemål så att alla ges förutsättningar till ett meningsfullt lärande oavsett om ändamålet med studierna är att få en fungerande vardag eller är ämnat för vidare studier." Innehållet måste beröra de studerande i deras vardag, så att det känns meningsfullt. Franker talar om att läs- och skrivförmågan ses som något självklart i Sverige. Franker (2004:703) konstaterar att en utvidgad modell av alfabetiseringsundervisning där samhällets krav och inlärnarnas erfarenheter kan kombineras i interaktion med deltagare från samhällslivet borde vara bra.

Bourdieu (1969:124) menar att skrivkonsten är essentiell för en människa och informanterna ger uttryck för att de tycker att det är mycket viktigt att vara

litterata. Å andra sidan kan Bourdieus text vid kritisk granskning synas eurocentrisk, då han inte har fördjupat sig i analfabeters och utomeuropéers situation.

Sammanfattningsvis kan sägas att informanterna var nöjda med sfi som initierade deras inläring, genom att de erhöll verktyg som möjliggjorde läsinläring. Men både Lundgren (2005), två informanter och den svenska läraren ansåg att man bör ha mer muntliga inslag då man undervisar lågutbildade på sfi. Integration är ett betydelsefullt begrepp. Det är viktigt att som Lindberg (1996) skriver se de lågutbildade somalierna som en resurs i undervisningen så att deras erfarenheter tas tillvara. Det svenska samhället måste erbjuda större öppenhet mot lågutbildade, de som kommer från icke-kristna länder utanför Europa, *de andra*. Informanterna är mycket motiverade, men läraren verkar tycka att de har stora svårigheter att klara gruv, kanske bör samhället satsa mer resurser på lågutbildade och analfabeter. Det kunde skapas bättre möjligheter för lågutbildade att klara gruv.

Sammanfattningsvis ser vi att de somaliska informanterna var nöjda med sfi som initierade deras inläring. De anser sig inte själva ha problem med integrationen. Emellertid verkar de inte ha så många djupare kontakter med majoritetssamhället. De har uppnått empowerment genom att alfabetiseras och lära sig det svenska språket.

7.3. Fortsatt forskning

Sfi-undervisning är inte så ofta beforskad i Sverige. Därför behövs mer forskning och då framför allt om analfabeter. Vetenskapsrådet sammanställde nyligen en forskningsöversikt som gäller detta fält. (Lindberg & Sandwall, 2012:473) I översikten betonades vikten av ett tvärvetenskapligt perspektiv inom denna forskning ”eftersom andraspråksinläring och andraspråksanvändning i samband med migration och socialisation inte låter sig beskrivas enbart i individperspektiv”. Uppsatsen har försökt fylla en lucka i forskningen, att visa hur somaliska analfabeter har avancerat från studieväg ett. Det skulle vara intressant att fortsätta denna forskning med ett större intervjumaterial och att då använda en somalisk tolk så att de lågutbildade somalierna verkligen ska få komma till tals.

8. Litteraturförteckning

Abrahamsson, Niclas 2009 *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) 2005 *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Beckman, Ludvig 2011 *Den rimliga integrationen*. Stockholm: Dialogos förlag.
- Bonniers svenska ordbok. 2006. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Bourdieu, Pierre 1969 *Le sens pratique*. 2:a utv. upplagan. Paris: Monuit.
- Bourdieu, Pierre 1980 *The Logic of Practice*. Stanford: Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre 1984 "Vad det vill säga att tala - Det språkliga utbytetts ekonomi" I *Skeptron*1, 1984:27 -54
- Bourdieu, Pierre 1991 *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre 2004 *Praktiskt förnuft. Bidrag till handlingsfilosofi*. Göteborg: Daidalos.
- Boyd, Sally, Jørgensen, J.N. 1994 *Sprogbrug og sprogvalg blandt invandrere I Norden*. Bind 2: Temaartikler Danmarks Lærerhøjskole.
- Brunke, Susanne 2010 *Jalla, Jalla*. C-uppsats i svenska som andraspråk. Göteborg: Institutionen för svenska språket.
- Brunke, Susanne 2012 *Vilka är de andra?* Masteruppsats i specialpedagogik. Göteborg: Institutionen för pedagogik och specialpedagogik.
- Carlson, Benny, Magnusson, Karin & Rönnqvist, Sofia 2012 *Somalier på arbetsmarknaden - har Sverige något att lära?* Stockholm: Regeringskansliet
- Carlson, Benny & Abdi-Noor Mohamed 2013 *Somalier i Sverige- Mellan förtvivlan & hopp*. Stockholm: FORES
- Carlson, Marie, 2002 *Svenska för invandrare – brygga eller gräns?* Syn på kunskap och lärande inom sfi-undervisningen. Göteborg: Studies in Sociology.
- Cummins, Jim, 1986 Empowering Minority Students: A Framework for Intervention. *Harvard Education Review*. 2001/4
- Cummins, Jim, 2001 Andraspråksundervisning för skolframgång- en modell för utveckling av skolans språkpolicy. I: Naclér, K. (red.) *Symposium 2000. Ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm: Sigma förlag.
- Cummins, Jim, 2001 *An Introductory Reader to the Writings of Jim Cummins* Clevedon: Multilingual Matters.
- Darvishpour, Mehrdad 2004 *Invandrarkvinnor som bryter mönstret*. Liber
- Ellis, Rod & Barkhuizen, Gary 2005 *Analysing Learner Language*. Oxford: University Press.
- Eriksson, Catharina, Eriksson Baaz Maria & Thörn 1999 Håkan *Globaliseringens kulturer*. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället. Nora: Nya Doxa.
- Eriksson-Zetterquist Ulla & Styhre, Alexander 2011 *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.
- Fanon, Frantz 1952 *Svart hud och vita masker*. Göteborg: Daidalos.

- Franker, Qarin 2011 *Litteracitet och visuella texter- Studier om lärare och kortutbildade deltagare i sfi*. Stockholms universitet. Institutionen för språkdidaktik.
- Franker, Qarin 2004. Att utveckla litteracitet i vuxen ålder-alfabetisering i en tvåspråkig kontext. Artikel i Hyltenstam. K. & Lindberg, I. 2004, *Svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Freire, Paulo 1970 *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummessons.
- Gardner, Robert 1960 *Motivational Variables in Second Language Acquisition*. Doktorsavhandling, Mc Gill University. Montreal.
- Gardner, Robert 1979 Social psychological aspects of second language acquisition. I: H. Giles & R. St Clair (red.) *Language and Social Psychology*. Oxford: Blackwell.
- GP 2012-10-29 *Över 50 000 asylsökande nästa år*. Tidningarnas Telegrambyrå. Göteborgs universitets hemsida Hämtad 2014-03-14
- Havelock, Eric, 1963. *Preface to Plato*. Cambridge: Mass.
- Hermansson, Ralph 2012-05-04 Sverige tar emot flest somalier i Europa. I *Riksdag & Departement*.
- Kalonaityte, Viktorija 2005 Inscribing the body: The construction of educational practice for female Other, paper presented at the 4th Critical Management Studies Conference, Cambridge, July 4-6, 2005.
- Kamali, Masoud 2005 *Bortom Vi och Dom*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Krashen, Stephen 1982 *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. University of Southern California.
- Kymlicka, Will 2012 *Multiculturalism: Success, Failure and the Future*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Kvale, Steinar 1997 *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Översättning S-E. Torhell. Lund: Studentlitteratur.
- Lenneberg, Eric. 1967 *Biological foundations of language*. New York: John Wiley and Sons.
- Lindberg, Inger 1995 *Second Language Discourse in and out of Classrooms*. Stockholm: Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University.
- Lindberg, Inger 1996 Svenskundervisning för vuxna invandrare (sfi) I: K Hyltenstam (red.) *Tvåspråkighet med förhinder. Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, Inger 2005 *Språka samman- om samtal och samarbete i språkundervisning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Lindberg, Inger & Sandwall, Karin 2012. Undervisning i svenska för invandrare- en forskningsöversikt. I: Vetenskapsrådet. *Forskningsöversikt om flerspråkighet*. 2012:5
- Lundgren, Berit 2005 *Skolan i livet- Livet i skolan*. Umeå: Doktorsavhandling i pedagogiskt arbete.

- Mezirow, Jack, 1981 *A Critical Theory Of Adult Learning And Education. Adult Education Quarterly*, 32/1:3-27
- Mitchell, Rosamund & Myles, Florence, 2004 *Second Language Learning Theories*, second edition New York: Oxford University Press.
- Molina, Irena 1997 *Stadens rasifiering*. Geografiska regionstudier nr. 32. Uppsala: Uppsala universitet.
- Norton, Bonny 2000 *Identity and language learning, gender, ethnicity and educational change*. Harlow, England: Longman/Pearson.
- Ong, Walter, 1982. *Muntlig och skriftlig kultur- teknologiseringen av ordet*. Göteborg: Antrophos.
- Pedagogisk uppslagsbok 1996 Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Rayman, Sanna 2013-03-08 SVD *Praktik är bra men det ersätter inte utbildning*.
- Rydén, Inga-Lena, 2007. *Litteracitet och sociala nätverk-ur ett andraspråksperspektiv*. Rosa rapport 10. Göteborg: Institutet för svenska som andraspråk: Göteborgs universitet.
- Sandwall, Karin 2010. I Learn More at School. *TESOL Quarterly*. Vol. 44. Nr.3 s. 542-574.
- Sernhede, Ove 2002 *Alie Nation is my nation Hiphop och unga människors utanförskap i Det nya Sverige*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Skolverket. (den 27 juni 2013). *PM- Elever och studieresultat i sfi 2012*. Hämtat från Elever och kursdeltagare i utbildning i svenska för invandrare (sfi) kalenderår 2012: www.skolverket.se. se den 16 september 2013.
- Spivak, Gayatri Chakravorty 2001 *Marginalitet i undervisningsmaskineriet*. Postkoloniala texter. Red. Landström Stockholm: Federativs förlag.
- Spolsky, Bernhard 1989 *Conditions for Second Language Learning* Oxford: University Press.
- Stålhammar, Gertie 2009 *Den längsta vägen - några kursdeltagares tankar om förutsättningarna att klara kursmålen för sfi*. Malmö: Examensarbete Malmö högskola.
- Säljö, Roger, 2000. *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Taylor, D. 2011. *Michel Foucault: Key Concept*. Durham: Acumen Publishing Limited.
- UNESCO 1985 *The Current Litteracy Situation in the World*. Paris.
- UNESCO Institutet for Statistics. (September 2013) *Adult and Youth Literacy*. Hämtat från International Goals: [www. Uis.unesco.org/Education/Documents/fs26-2003-literacy-en.pdf](http://www.Uis.unesco.org/Education/Documents/fs26-2003-literacy-en.pdf) November 2013.
- Utrikespolitiska institutet, 2011 *Länder i fickformat:217, Somalia, Djibouti*. Stockholm, 2011.
- Wedin, Åsa 2010. *Vägar till svenskt skriftspråk för vuxna andraspråksinlärare*. Lund: Studentlitteratur.

Winther Jørgensen, Marianne, & Philips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

INTERVJUER

Somalisk kvinna som benämnes Sofia: Har nu en lärare som heter Hanna går
2/4 har gått i Irmas A-klass.

1 Hur gammal är du?

2 *Jag är 23 år.*

3 Var kommer du ifrån?

4 *Jag kommer från Somalia, Mogadishu.*

5 Har du gått i skolan i hemlandet?

6 *Har gått 8 år i skolan i hemlandet. Lärde mig läsa jättebra i hemlandet.*

7 Var det en bra skola som du gick i?

8 *Skolan var inte regelbunden, både koranskola och vanlig skola.*

9 Var det lätt i skolan?

10 *Det var lätt att läsa på somaliska, det är mitt hemspråk inte svårt.*

11 Hur länge har du varit i Sverige?

12 *Har varit i Sverige sedan oktober 2009.*

13 Är det lätt eller svårt i skolan?

14 *Det var svårt att läsa på svenska från början.*

15 Vad var det som fick dig att läsa?

16 *Jag försökte förstå och umgås med svenskar. Ville läsa för att jag var kvar här och ville slippa tolk.*

17 Vad har du för inlärningsstrategi? Hur gör du när du läser?

18 *Läser tyst och lyssnar på nånting, försöker sedan skriva, pratar i mobilen.*

19 *Kunde först inte så mycket svenska, bara a,b,c.*

- 20 *Började med de ord som vi lärde oss, köket och möbler. Irma lärde mig grundläggande svenska, jag försökte göra meningar av alla orden, försökte använda ordet.*
- 21 Vilka texter tar du del av?
- 22 *Böcker, klartext, lyssnar och tittar på tv-texter.*
- 23 Vad tycker din familj om att du går i skolan?
- 24 *Mamma tycker att det är bra, mamma säger du måste ha utbildning, du kan jobba i hela världen.*
- 25 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?
- 26 *Sedan november 2010.*
- 27 Har du haft jobb eller praktik i Sverige?
- 28 *Praktik på äldreboende, det var bra praktik. Jag är intresserad av hälsovård.*
- 29 Bor du ensam eller bor du med någon?
- 30 *Bor ensam. I Somalia bodde jag med min stora familj.*
- 31 Har du kontakt med svenskar?
- 32 *Har ingen kontakt med svenskar, men med invandrare som kan svenska bra.*
- 33 Känner du dig integrerad?
- 34 *Känner mig integrerad, inne i samhället, förstår ganska bra.*
- 35 Hur har du blivit behandlad som afrikan?
- 36 *90% är trevliga 10% är det inte.*
- 37 Är det problem att ha slöja?
- 38 *Det är inga problem att ha slöja.*
- 39 Hur har sfi varit?
- 40 *Sfi var bra, jag hade olika lärare de var jättebra.*
- 41 Vad är ditt mål med dina studier?
- 42 *Tre program: Sjuksköterska, it expert eller busschaufför.*
- 43 Tack så mycket.

Intervju 2, somaliska kvinna som benämnes Pi och går på c-kursen

1 Hur gammal är du?

2 *21 år.*

3 Varifrån kommer du?

4 *Jag är från Somalia.*

5 Har du gått i skolan i hemlandet?

6 *Ja.*

7 Hur många år?

8 *Bara 2 månader.*

9 Lärde du dig läsa i hemlandet?

10 *Ja, bara lite.*

11 Lite?

12 *Mm.*

13 Hurdan var din skola i hemlandet? Var den bra?

- 14 *Ja. Den var bra.*
- 15 Var det koranskola?
- 16 *Ja just det koranskola.*
- 17 Koranskola?
- 18 *Ja.*
- 19 Var det lätt eller svårt i skolan?
- 20 *Det var lätt i skolan inte så svårt.*
- 21 Hur länge har du varit i Sverige?
- 22 *Nästan 3 år .*
- 23 Kan du komma ihåg hur det kändes att inte kunna läsa.
- 24 *Jag kände det svårt.*
- 25 Du var ledsen?
- 26 *Jag var ledsen.*
- 27 Vad var det som fick dig att börja läsa?
- 28 *Jag ville läsa somaliska böcker.*
- 29 Mm, du ville läsa somaliska böcker. Var det något särskilt som fick dig intresserad?
- 30 *Jag ville läsa sagor.*
- 31 Sagor från Somalia?
- 32 *Ja, och nyheter.*
- 33 Mm, Vad har du för någon inlärningsstrategi? Hur gör du när du lär dig? Läser du , skriver du eller lyssnar?
- 34 *Jag lyssnar och skriver och läser.*
- 35 MM Hur många timmar?
- 36 *Fyra timmar.*
- 37 Varje dag?
- 38 *På kvällen, varje kväll jag läser.*
- 39 Var det något särskilt som hände som gjorde att du började läsa just då?
- 40 *Särskilt?*
- 41 Var det någonting som hände?
- 42 *Jag måste studera och lära mig svenska språk.*
- 43 Mm. Så det var i Sverige du lärde dig läsa?
- 44 *Ja.*
- 45 Och vilka texter läser du
- 46 *Jag texter, grammatik och nyheter och böcker svenska.*
- 47 Mm. Vad tycker din familj om att du går i skolan?
- 48 *Min familj tycker om att jag går till skolan.*
- 49 Mm. Hur länge har du gått i skolan i Sverige?
- 50 *Nästan 2 år.*
- 51 Har du haft jobb eller praktik?
- 52 *Bara praktik.*
- 53 Vadå för praktik?

54Jag.

55Vardå?

56Jag praktik i en affär i centrum.

57Hur är din sociala situation i Sverige? Har du familj?

58Nej.

59Är du ensam?

60Jag bor ensam.

61Hur var din sociala situation i Somalia?

62Den var bra.

63Hade du familj?

64 Ja.

65 Stor familj?

66Ja. Pappa död, men mamma och syskon.

67Hur många syskon?

68Fyra.

69Har du kontakt med svenskar?

70Ja.

71Har du kompisar som är svenska?

72 Inte svenska men, andra länder.

73De kommer från andra länder?

74 Ja.

75Känner du att du är inne i landet? Att du är integrerad?

76 Ja.

77Hur har *du* blivit behandlad som afrikan? Är det bra att vara afrikan?

78Bra land.

79Det är bra? Alla är snälla mot dig?

80 Ja.

81Hur har du blivit behandlad med slöja?

82Slöja är bra, men beror på religion.

83Ja det vet jag, men svenskarna tycker dom om slöjan?

84Ja, ja ja dom tycker om.

85Vad tycker du om undervisningen på sfi?

86Jag tycker om sfi.

87Vad är det som är bra och vad är det som är dåligt?

88 Finns inte dåligt, men är bra sfi.

89Mm, Vad är det som är speciellt bra

90Speciellt bra är att jag läser, att jag kan prata svenska till exempel.

91Vad är ditt mål med dina studier?

92Mitt mål är att jag läser högskolan.

93 Mm Vilket yrke vill du ha?

94Läkare.

95 Vad är lätt?

96Läsning är lätt, för du kan läsa själv.

97Men muntligt behöver hjälp. På dagis har lärt mig mycket svenska.

98På Norrby har vi mötesplats en timma eller 2.

Intervju 3 med somalisk kvinna, som benämnes Eva på C-kursen.

1Hur gammal är du?

2 Jag är, jag är 41.

341?

4Mm.

5Var kommer du ifrån?

6Jag kommer från Somali.

7Har du gått i skolan i Somalia?

8 Nej.

9Hur länge har du varit i Sverige?

10Jag kommer i Sverige i 2008.

11Så när du kom till Sverige kunde du inte läsa?

12Ja. Jag kommer i Sverige läsa.

13Kunde du läsa?

14Jag har lärt mig läsa i Sverige.

15Kan du komma ihåg hur det kändes att inte kunna läsa?

16Jo, många saker.

17Var du ledsen för att du inte kunde läsa?

18 Jag inte kunde läsa till exempel i nyhet,

19Nyheter?Hur kändes det?

20 Mm det kändes mycket konstigt många saker.

21Och vad var det som fick dig att läsa?

22Ja.

23Var det någon lärare som hjälpte dig?

24Ja, lärare läste, ja lärare hjälpte.

25Vad hette den läraren?

26 Första lärare?

27Ja.

28 Den lärare hette Susanne, andra stad inte Sverige inte Borås. Hon heter Susanne.

29Var det något särskilt som fick dig intresserad? Ville du läsa på mjölkförpackningen, någon skylt. Vad var det som fick dig att vilja läsa?

30Jag läsa bra därför att läsa bra, förstå i svenska, många saker i svenska. Ord.

31Mm.Hur gör du när du ska läsa? Skriver du eller läser du högt eller hur lär du dig?

32Jag första läsa och skriva sen hörde efter.

33Mm. Var det något som hände? Vilket år lärde du dig läsa?

- 34 *Ett år.*
- 35 För ett år sen?
- 36 *Mm.*
- 37 Var det något som hände just då?
- 38 *Det är bra.*
- 39 Du tyckte det skulle vara bra att läsa?
- 40 *Ja. Mycket bra.*
- 41 Vad läser du för någonting?
- 42 *Jag läser många saker. Många saker läser jag.*
- 43 Läser du böcker?
- 44 *Jag läser böcker och tidningar och svenska lätt bok, hjälper läraren mycket.*
- 45 Har du barn?
- 46 *Ja.*
- 47 *Kan du hjälpa dina barn att läsa?*
- 48 *Ja dom hjälper mig.*
- 49 *Dom hjälper dig?*
- 50 *Ja.*
- 51 Vad tycker din familj om att du går i skolan?
- 52 *Dom tycker det är bra.*
- 53 *Dom tycker det är bra?*
- 54 *Ja, dom tycker det är bra.*
- 55 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?
- 56 *Två år snart, ett år och halvt nu.*
- 57 Har du haft jobb eller praktik i Sverige?
- 58 *Jag har haft praktik. Jag gjort jag var i en affär säljare i kläder, begagnade kläder second hand, jag tre månader i praktik, det gjorde mycket bra. Jag trivs Jag prata jag jobba, jag många kompisar har jag.*
- 59 Var det i Borås?
- 60 *Nej i Sala, andra stad.*
- 61 Hur är din sociala situation i Sverige? Har du familj?
- 62 *Ja.*
- 63 Har du man?
- 64 *Ja.*
- 65 Hur många barn?
- 66 *Fyra barn.*
- 67 *Fyra barn och man?*
- 68 *Ja.*
- 69 Och i Somalia. Hade du barn?
- 70 *Nej alla här.*
- 71 Och i Somalia?
- 72 *Mamma och bror kvar i Somalia.*
- 73 Har du kontakt med svenskar?

74Jo.

75Har du några svenska kompisar?

76Jo.

77Ja, förut i Sala mycket svenska kompisar inte nu inte Borås.

78Känner du att du är en del av samhället?

79Ja samhället mycket bra, jag kommer in i samhället.

80Så du känner dig inte ensam?

81Inte känner ensam därför jag går ut, jag pratar svenska, jag går i affären och frågar inte känner ledsen.

82Och grannarna?

83Förut det är mycket bra jag prata, jag hälsa på inte nu.

84Är de inte svenskar grannarna?

85Inte nu. Inte känna, svenskar brukar inte få känna, svenskar brukar tyst.

86Hur känns det att komma från Afrika?

87Känns så där, inte så bra. Mycket dåligt därför att Afrika mitt hemland i krig.

88Mm.Men vad säger svenskarna om afrikaner? Går det bra att vara afrikan?

89Ja går bra, ingen fara, Sverige är demokrati. Jo svenskarna är snälla inte problem för mig jag vet inte andra. För mig inte problem, nej.

90Och går det bra att ha, slöja själ?

91Inga problem.

92Det gick bra på din praktik?

93Ja det är mycket socialt jobb, praktik samma inga problem. Jag jobba allt. Ingen fara, männen och kvinnor också, samtidigt jobba inga problem.

94Vad tycker du om undervisningen på sfi?

95Jag tycker det är bra.

96Är det något särskilt som är bra?

97Bra och läsa bra och förstå svenska bra i samhället gå i skolan och kompisar. Fika i paus, det är bra tycker jag.

98Mm Vad är ditt mål med dina studier?

99 Min mål först klara sfi sen jobba ja min mål.

100Och vad vill du ha för något jobb?

101Ja i hemlandet jag handel jag i affären jag stå i affären. Jag tycker mycket i handel.

102Tack så mycket.

Ny intervju 4 somalisk man, som benämnes Josef. Han går i c-gruppen.(blev färdig med c efter några dagar)

1.Hur gammal är du?

219 år gammal.

3Varifrån kommer du?

4Somalia.

5Har du gått i skolan i Somalia?

6Nej.

7.Hur länge har du varit i Sverige?

8. *3 år jag tror nästan 3 år.*

9Är det svårt eller lätt i skolan?

10*Det är lätt.*

11Då kunde du inte läsa innan du kom till Sverige.

12*Nej det var svårt att inte kunna läsa något.*

13Kan du komma ihåg hur det kändes innan du kunde läsa?

14*Nej, jag kände svårt när jag läser något.*

15Vad var det som fick dig att börja läsa?

16*Vad säger du?*

17Var det en lärare som gjorde att du började läsa eller? Var det någon lärare som gjorde att du började läsa eller ville du läsa på någon skylt eller varför ville du läsa?

18*Jag frågade mycket när jag läser lärare.*

19Du frågade läraren mycket?

20*Ja.*

21Vilken lärare var det? I Borås eller?

22*Ja i Borås eller första läraren var Nadja.*

23Var det något särskilt som fick dig att vilja läsa, en mjölkförpackning, en skylt eller en tidning?

24*När jag vill att läsa tidningen det var svårt. Men jag brukade att läsa mycket, det var lättare.*

25Och hur gör du när du läser? Brukar du skriva eller läser du högt eller tyst eller hur gör du?

26*Jag läsade högt. När jag förstår jag brukade att slå upp på lexikon.*

27Och varför lärde du dig läsa just då?

28*Det är viktigt att jag läsa mycket.*

29Varför?

30*Därför man måste lära hur man läsa och skriva. Man måste. Man måste.*

31Varför är det bra?

32*Att man få bra liv.*

33Bra liv?

34*Ja.*

35Vilka texter läser du? Är det tidningar böcker eller vad läser du?

36*Lätt böcker. Ja.*

37Och läxan?

38*Också läxan.*

39Läser du tidningen?

40*Ibland, men inte så mycket.*

41Bor du ensam?

42*Ja. Jag bor med en.*

- 43 Vad tycker din familj om att du går i skolan? Har du familj i Somalia?
- 44 *Nej. Mamma och pappa? Nej dom är död. Har du syskon? En lillasyster, hon var i Nairobi Kenya, men jag vet inte nu, jag måste veta.*
- 45 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?
- 46 *Nästan tre år, ja, två år och halvt.*
- 47 Har du haft jobb eller praktik i Sverige?
- 48 *Jobb när jag bodde i Herrljunga, jag klippte gräs.*
- 49 Var det jobb eller praktik? Tjänade du pengar?
- 50 *Det var ungdomsjobb.*
- 51 Hur är din sociala situation i Sverige? Bor du ensam?
- 52 *Nej, jag bor med min kompis.*
- 53 Mm. Hur var det i Somalia bodde du ensam eller med din familj?
- 54 *I Somalia bodde jag med min familj.*
- 55 Men de var döda?
- 56 *När jag var i Somalia de...*
- 57 Levde de när du var i Somalia?
- 58 *Ja.*
- 59 Har du kontakt med svenskar?
- 60 *Ja, jag har gjort redan vänskap en svensk tjej.*
- 61 Känner du dig integrerad, vet du vad det betyder det ordet att man är inne i samhället?
- 62 *Jag känner mig inne, vi träffar i Borås ibland hon jobbar i Borås.*
- 63 Du träffar henne, men känner du dig annars inne i samhället?
- 64 *Jaha i samhället betyder det hur vi träffade?*
- 65 Om du träffar andra svenskar? Hur svenskar är emot dig när du går i affärer, om du mår bra i Sverige?
- 66 *Ja det är bra.*
- 67 Det är bra?
- 68 *Ja, det är bra.*
- 69 Och hur är det att vara afrikan i Sverige?
- 70 *Livet i Sverige?*
- 71 Ja är folk trevliga eller arga? Hur är det att vara afrikan i Sverige?
- 72 *Nej det är bra.*
- 73 Och hur är undervisningen på sfi?
- 74 *Jag tycker om att lära svenska.*
- 75 Du vill lära svenska?
- 76 *Ja.*
- 77 Och vad är det som är roligt, att läsa eller skriva eller prata?
- 78 *Hörförståelse är lite svårare att jag måste göra det mycket.*
- 79 Du måste göra det mycket?
- 80 *Ja.*
- 81 Vad är roligast i skolan?

- 82 *Det är invandrare från massa olika länder.*
83 *Vad är ditt mål med dina studier? Vad vill du sen?*
84 *Jaha. Jag vill att jag börjar grundskolan.*
85 *Grundskolan och sen?*
86 *Gymnasiet och sen universitetet.*
87 *Och vilket jobb vill du ha?*
88 *Jag hoppas att jag får bra jobb.*
89 *Vilket jobb?*
90 *Internet.*
91 *Internet?*
92 *Ja.*
93 *Tack så mycket.*

Intervju 5 med somalisk kvinna, som benämnes Marie på c-kursen.

- 1 *Hur gammal är du?*
2 *Jag är 35.*
3 *Var kommer du ifrån?*
4 *Somalia.*
5 *Har du gått i skolan i Somalia?*
6 *Nej.*
7 *Är det lätt eller svårt i skolan?*
8 *Jag tror svenska skriva är jättesvårt.*
9 *Skriva är svårt?*
10 *Ja.*
11 *Läsa?*
12 *Läsa och prata är lättare för mig. Mm.*
13 *Hur länge har du varit i Sverige?*
14 *Ja, nästan 6 år.*
15 *Ja. Kommer du ihåg hur det kändes när du inte kunde läsa?*
16 *Ja jättesvårt förut, nu lite lättare.*
17 *Vad var det som gjorde att du började läsa?*
18 *Jag började en A-kurs.*
19 *Mm vilken lärare?*
20 *Min lärare Nadja.*
21 *Ville du gärna läsa?*
22 *Jaa.*
23 *Vad det något särskilt som du ville läsa, på Tv eller på mjölkförpackningen eller en bok?*
24 *När jag börja jag ska försöka allting läsa också tidning och böcker allting, mjölk när jag handlade, allt jag försöka läsa.*
25 *Och hur gjorde du när du lärde dig läsa?*
26 *Jag läste böcker. Och jag läste också somaliska böcker.*

27Varför började du läsa just då? Hur länge gick du innan du läste?

28Jag läste 8 månader och jag slutade och jag fått barn och jag tillbakade några år sen 2½ jag började.

29Kunde du läsa då?

30Ja jag kunde. Ja jag lärde sig läsa skriva och prata. Under 8 månader jag kan läsa jag kan förstå och jag kan prata lite. Och sen tillbakade jag började b-kurs och jag började också förstå och skriva och slutade också fick 2 barn b-kurs och jag tillbakade förra året. Två gånger. Jag gick a-kurs jag fått barn jag gick b-kurs och jag har fått barn och nu jag läste c-kurs.

31Har du familj här i Sverige?

32Jag har man och 7 barn,

33Sju barn!

34 Ja, fem i Somalia och två i Sverige.

35Och vad tycker de om att du går i skolan?

36Ja de tycker om att jag går på sfi och lära mig svenska. Jag tycker om att lära mig svenska.

37Du tycker om, men din familj?

38 Min man också, han tycker om.

39Och hur länge har du gått i skolan?

40Nästan två år, när du är hemma du glömde men nästan så du prata och skriva.

41Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

42Nej, jag jobba min son han är sjuk jag är personlig assistent till min son.

43Hur gammal är han?

44Min son är 17 år.

45Så du har man och två barn i Sverige?

46Jag har sju barn, två är född i Sverige.

47Men har du?

48Jag och stora pojken kommer första och sen pappa och fyra barn kommer.

Jag och första barn kommer första, stora pojken och sen kommer pappa och fyra barn. Och jag födde två pojkar här. Nu har jag sju barn i Sverige.

49Och hur var det i Somalia?

50Jag bor Somalia min mamma och min pappa och mina syskon men det är krig Somalia och flyttade.

51Har du kontakt med svenskar?

52Ja jag kontakta mycket, min son han är sjuk habiliteringen, sjuksköterska, barnhabiliteringen och i skolan också mina barn barnens lärare.

53Känner du dig integrerad, känner du att du är inne i samhället eller känner du dig utanför?

54Jag känner mig att jag klarar samhället jag förstår samhälle jag är inne.

55 Och hur har det varit att vara afrikan?

56Jag har inte träffat någon som säger att du är svart eller så. Inga problem.

- 57 Dom är trevliga?
58 *Ja, dom är trevliga.*
59 Och hur går det att ha slöja?
60 *Inga problem.*
61 Vad tycker du om sfi-undervisningen? Vad tycker du om skolan?
62 *Skolan är jättebra.*
63 Vad är det som är bra?
64 *Jag har bra lärare, läsa skriva och prata.*
65 Vad är ditt mål, vad vill du göra efter att du har slutat skolan?
66 *Jag vill läsa c och d och sen läsa personlig assistent.*
67 Måste du gå i grundskolan då?
68 *Måste grundskolan, inte sfi. Dom säger du kan läsa personlig assistent.*
69 Ja, tack så mycket.

Intervju 6 med manlig gruvstuderande från Somalia, som benämnes Ali.

- 1 Hur gammal är du?
2 *Jag är 25.*
3 Varifrån kommer du?
4 *Från Somalia?*
5 Har du gått i skolan i hemlandet?
6 *Nej jag har gått bara ett år.*
7 Lärde du dig läsa i Somalia?
8 *Va är det?*
9 Kunde du läsa i Somalia?
10 *Jag läste bara mitt språk.*
11 Du kunde läsa? Du förstod att läsa riktigt?
12 *Ja jag läste riktigt, jag förstod riktigt.*
13 Hur var din skola i Somalia?
14 *Jaa den var bra, men de var bra.*
15 Var det koranskola?
16 *Ja jag läste i koranskola, men.*
17 Du sa men, var det något som inte var bra?
18 *Vad menar du det var bra skola, men jag läste bara somaliska.*
19 Var det svårt eller lätt?
20 *Jag tänker det är svårt.*
21 Det är svårt. Hur länge har du varit i Sverige?
22 *Jag kom 2010.*
23 När du inte kunde läsa hur gammal var du när du gick i skolan?
24 *Jag var 14 år.*
25 Kommer du ihåg hur det kändes att inte kunna läsa? Hur kändes det? Kände du dig ledsen?

26Ja jag var ledsen.

27Hur kom det sig att du började läsa?

28Jag har arbetat hårt.

29Var det något särskilt som du var intresserad av att läsa, läste du tidningar, böcker eller?

30När jag var i mitt hemland, jag läste tidning det finns inte sån Tv som man kan läsa i mitt hemland, de pratar bara somaliska.

31Hur gör du när du lär dig? Läser du tyst, skriver du? Hur gör du när du lär dig saker?

32 Jag läser som vanligt, ibland jag läser högt ibland jag läser tyst.

33När du var 14 år lärde du dig läsa?

34Jag tror det ja, -96, jag började skolan -94 nästan 10 år inte 14.

35Och det var då att du kom till skolan så lärde du dig läsa?

36 Jag tror det ja, jag började 94 och slutade 95.

37Och var det några speciella texter? Läste du koranen?

38 Ja jag läste koranen.

39Är inte koranen på arabiska?

40 Jo arabiska.

41Kan du arabiska också?

42Nej jag kan inte arabiska, ja den är på arabiska men jag kan inte prata och skriva arabiska.

43Vad läste du för texter?

44På arabiska. Jag kan inte läsa arabiska.

45På somaliska.

46Ja på somaliska läste jag tidningar.

47Vad tycker din familj om att du går i skolan?

48 Nu eller när jag var liten?

49Nu.

50Jag bor ensam här, de tycker det är bra därför jag har inte gått så många år i skolan jag får ta den här chansen.

51Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

52 Jag har börjat när jag fick uppehållstillstånd i 2010 i maj kanske, nej i augusti jag började.

53Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

54 Jag har inte haft jobb, men jag har praktiserat på hotell som städare.

55Hur är din sociala situation? Bor du ensam eller har du familj här?

56 Nej jag bor ensam.

57Och i Somalia bodde du med mamma och pappa?

58 Med mamma, pappa har dött.

59Har du syskon?

60Nej jag har inga syskon.

61Har du kontakt med svenskar? Har du svenska kompisar?

- 62 *Ibland jag spelar fotboll, jag bor i Norrby. Ibland det kommer svenska människor så vi kan prata, men jag har inte speciella kompisar, svenska.*
- 63 *Känner du dig med i svenska samhället eller känner du dig utanför?*
- 64 *Nej jag känner inte så.*
- 65 *Hur är det att vara afrikan, går det bra att komma från Afrika?*
- 66 *Inga problem.*
- 67 *Vad tycker du om undervisningen på sfi?*
- 68 *Jätte viktig.*
- 69 *Men var den bra eller dålig?*
- 70 *Jättebra den hjälpte mig att jag kan prata svenska.*
- 71 *Vad är ditt mål?*
- 72 *Jag tänkte olika saker men det första jag tänkte olika saker när jag kom till Sverige, men det viktigaste jag måste kämpa hur jag kan prata svenska. Därför att det är nyckeln till landet därför att om du inte kan prata det är svårt för dig. Så jag har kämpat att lära svenska nu har jag planerat jag ska bli busschaufför. Efter gruv jag tänker att jag ska bli busschaufför jag redan har svenska körkortet.*

Intervju nr 7 med somalisk kvinna på gruv. Hon benämnes Anna.

- 1 *Hur gammal är du?*
- 2 *30 år.*
- 3 *Var kommer du ifrån?*
- 4 *Somalia*
- 5 *Har du gått i skolan i hemlandet?*
- 6 *Ja.*
- 7 *Hur många år?*
- 8 *Två år.*
- 9 *Lärde du dig läsa då? Riktigt eller?*
- 10 *Så där.*
- 11 *Hurdan var din skola i Somalia?*
- 12 *Ibland det börjar krig och slutar och sen börjar igen.*
- 13 *Var det lätt eller svårt?*
- 14 *Det var lätt i skolan för att det är mitt språk. Skriva var lite svårt.*
- 15 *Hur länge har du varit i Sverige?*
- 16 *Nästan fem år.*
- 17 *Hur gammal var du när du lärde dig läsa?*
- 18 *I Sverige?*
- 19 *Nej i Somalia.*
- 20 *Jag var 24 när jag läste.*
- 21 *24 år gammal. Det var när du kom till Sverige du lärde dig läsa?*
- 22 *Nej, nej nej innan jag kom till Sverige.*
- 23 *Hur kändes det när du inte kunde läsa?*

24 *Jag kände lite svårt.*

25 Svårt. Mm. Vad var det som fick dig att läsa? Varför ville du läsa?

26 *För att jag måste klara mig själv.*

27 Var det något särskilt som fick dig intresserad av att läsa? Var det förpackningen på mjölk, var det tidningen. Vad var det du ville läsa?

28 *Jag ville läsa TV text nyheter.*

29 Och hur gör du när du lär dig att läsa?

30 *Ibland jag läser på datorn, jag läser lite grand och jag förstår inte, jag gjorde paus och jag gjorde översättning på mitt språk. Ibland när jag tittade på Tv jag skriver ordet som jag förstår inte och sen jag gjorde en översättning.*

31 Du lärde dig läsa när du var 24 år, varför just då?

32 *För att jag hade inte förut skolan.*

33 Det var då du gick i skolan?

34 *Ja.*

35 Vilka texter läser du?

36 *Nu i svenska grund. Vi läser böcker och ibland tidningar.*

37 Vad tycker din familj om att du går i skolan?

38 *Det är bra.*

39 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

40 *Nästan fyra år.*

41 Har du praktik? Du hade praktik?

42 *Mm på dagis.*

43 Var det bra?

44 *Ja.*

45 Träffade du svenskar?

46 *Ja.*

47 Hur är din sociala situation i Sverige? Har du familj?

48 *Nej.*

49 Inte?

50 *Nej.*

51 Ensam?

52 *Mm.*

53 Hur var din sociala situation i Somalia? Bodde du med din familj?

54 *Ja, med mamma och pappa och syskon.*

55 Men dom är i Somalia?

56 *Dom bor i Somalia.*

57 Har du kontakt med svenskar?

58 *Ja, jag har en kompis svenska.*

59 Känner du att du är inne i samhället?

60 *Ja.*

61 Inte utanför utan du är integrerad?

62 *Ja, det är bra.*

63 Hur är det att vara afrikan? Går det bra med hudfärg?

64 (Skrattar) *Det går bra.*

65 Och hur går det att ha slöja? Det går bra. Det gick bra när du var på dagis?

66 *Ja, det gick bra.*

67 Vad tycker du om undervisningen på sfi?

68 *Den är jättebra.*

69 Vad är ditt mål med dina studier?

70 *Jag ska bli sjuksköterska.*

71 Ja, tack så mycket.

Intervju nummer 8 med en somalisk kvinna, som benämnes Li som går på $\frac{3}{4}$ i gruv

1. Hur gammal är du?

2. 25

3 Varifrån kommer du?

4 *Somalia.*

5 Har du gått i skolan i Somalia?

6 *Ja, men inte riktigt först ett år och sen två år, men det var inte riktigt i skolan.*

7 Varför var det inte riktigt?

8 *Äh för att det finns krig där. När vi började i skolan det blev stort krig så vi slutade och efter fem år vi gick tillbaka till skolan, men det var inte riktig skola.*

9 Var det koranskolan?

10 *Nej.*

11 Ingen koranskola?

12 *Nej.*

13 Lärde du dig läsa i Somalia? Riktigt eller bara lite?

14 *Riktigt på somaliska.*

15 Var det bra skola?

16 *Ja så där.*

17 Var det lätt eller svårt i skolan?

18 *Det var svårt.*

19 Varför var det svårt?

20 *För att det fanns inte många lärare det var en lärare som hade haft nästan 80 elever i en klass och vi fick också om vi inte klarade vi fick stryk, han slog och vi betalade pengar, sen jag tänker det var svårt. Det var jättesvårt för barnen.*

21 Hur gammal var du när du gick?

22 *Först jag var sex år sen jag var elva år. Jag började igen när jag var 14 år.*

23 Hur länge har du varit i Sverige?

24 *Nästan fem år inte riktigt men nästan ungefär fem år.*

25 Kan du komma ihåg hur det kändes att inte kunna läsa?

26 *När jag kom till Sverige?*

27Då kunde du läsa?

28Ja mitt språk, inte svenska.

29Vad var det som fick dig att läsa? Varför ville du jobba i skolan?

30 För att det var viktigt för mig.

31Varför var det viktigt?

32 För att jag kunde inte språket svenska för att jag kunde inte att prata med samhället, jag kunde inte prata med läkare, jag behövde tolk hela tiden. Det kändes inte bra.

33Var det något särskilt som fick dig intresserad att läsa? Var det mjölkförpackningen, tv någon skylt eller tidningen?

34Jag var nyfiken allt som finns i skola ville jag läsa träna, vi brukade läsa varje morgon tidningar.

35I Somalia eller i Sverige?

36I Sverige. Och på morgonen jag tittade tillsammans med mina barn Bolibompa och nyheterna.

37Och när du läser hur gör du då? Läser du högt eller tyst eller skriver du?

38Hur lär du dig saker?

39Olika. Om jag behöver något att läsa especially då jag behöver var ensam och läsa högt för mig själv.

40Var det något särskilt som hände då när du lärde dig läsa?

41För mig ja. Jag har ändrat mig. Jag anser mig som en stark person, jag tänker gå framåt.

42Och vilka texter läser du?

43Mm texter?

44Läser du tidningar böcker, eller skolböcker?

45Skolböcker. Jag tänker jag går till biblioteket och lånar böcker som jag är intresserad av.

46Vad tycker din familj om att du går i skolan?

47Min familj? Ja, bra. Dom tycker det är roligt.

48Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

49Ja nästan två år.

50Nu går du? Vilken klass går du i?

51Tre till fyra.

52Ja. Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

53Praktik på dagis.

54Fick du prata svenska då?

55 Ja, det hjälpte mig. Jag lärde mig också sagor på svenska.

56Vadå?

57Sagor.

58Hur är din sociala situation i Sverige? Bor du ensam?

59 Nej, med man och tre barn tillsammans.

60Hur var din sociala situation i Somalia? Hade du familj?

- 61 *Nej jag fick familj när jag kom till Sverige.*
62 *Bodde du med mamma och pappa?*
63 *När jag var liten.*
64 *Problem med kriget?*
65 *Ja mycket problem.*
66 *Har du kontakt med svenskar nu? Någon svensk kompis?*
67 *Här i skolan det finns inte så många, (skrattar).*
68 *Men har du kontakt med någon annan svensk?*
69 *Ja jag hade en gammal kvinna, som vi blev nära kompisar.*
70 *Är det en granne eller?*
71 *Vi var grannar men hon flyttade till Kinna.*
72 *Känner du dig integrerad? Ja. Integrerad betyder att man är inne i samhället?*
73 *Ja.*
74 *Eller känner du dig utanför?*
75 *Nej aldrig.*
76 *Hur har du blivit behandlad som afrikan?*
77 *Normalt inga problem.*
78 *Är det problem med slöjan?*
79 *Nej, det att man har den.*
80 *Mm.*
81 *Vi tänker ibland, det är svårt när man vill få jobb.*
82 *Vad tycker du om undervisningen på sfi?*
83 *Den var bra. Bra kämpat, bra lärare.*
84 *Vad är ditt mål med ina studier?*
85 *Jag vill läsa på högskolan.*
86 *Och vilket jobb vill du ha?*
87 *I framtiden?*
88 *Ja.*
89 *Barnmorska.*
90 *Mm, tack så mycket.*

Intervju nummer 9 med en somalisk kvinna på gruv 2/4 F. Hon benämnes Leila.

- 1 *Hur gammal är du?*
2 *Jag är 27 år*
3 *Var kommer du ifrån?*
4 *Från Somalia.*
5 *Har du gått i skolan i hemlandet?*
6 *Jag har gått fyra år.*
7 *Lärde du dig läsa i Somalia?*
8 *Jag läste somaliska.*

9 Kunde läsa riktigt eller bara lite?

10 *Jag kunde läsa bra.*

11 Var det bra skola i Somalia?

12 *Ja det är jättebra om man har råd det är bra att betala skolan pengar.*

13 Var det svårt eller lätt i skolan?

14 *Det är lätt.*

15 Hur länge har du varit i Sverige?

16 *I fem år.*

17 Kommer du ihåg hur det kändes när du inte kunde läsa?

18 *Ja jag kände det var jättesvårt för att jag kunde inte prata med människorna och fråga dom vad jag ville.*

19 Det var då när du kom till Sverige?

20 *Ja det var svårt att inte förstå språket.*

21 Vad var det som fick dig att läsa?

22 *Här i Sverige?*

23 *Mm.*

24 *Jag fick läsa svenska och matte.*

25 Men vad var det som gjorde att du... Du har ju varit duktig du har kämpat du har kommit till gruv. Vad var det som fick dig att kämpa?

26 *Det var svenskar.*

27 Varför?

28 *För att jag kämpade mycket.*

29 Varför?

30 *För att förstå hur Sverige fungerar och lyssna nyheterna och förstå vad dom pratar om.*

31 Var det något särskilt som fick dig intresserad av att läsa mjölkförpackningar, tidningar eller tv?

32 *Jag tycker om att läsa text-tv.*

33 Vad har du för någon inlärningsstrategi, om du ska lära dig hur lär du? Sitter du och läser tyst? Skriver du?

34 *Jag brukar skriva nya ord som jag inte förstår ibland från lexikonet eller böcker ibland slå upp lexikon och skriva vad orden betyder och lyssna nyheterna. Jag tycker om att läsa.*

35 *MM. hur många timmar läser du?*

36 *Ibland det är inte så mycket just nu. Men när jag läste SFI det var svårt.*

37 *Ibland jag brukade läsa fyra timmar, men nu det blir kortare, två timmar.*

38 *Nästan att läsa något som jag inte förstår.*

39 Vilka texter läser du?

40 *Böcker. Tidningar ibland.*

41 Vad tycker din familj om att du går i skolan?

42 *Dom tycker bra.*

43 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

44 *Nästan tre år.*

45 Vilken klass går du i nu?

46 Jag går hos Hanna nivå 2 svenska och nivå 3 matte.

47 Och hur många terminer har du kvar?

48 *Det är kvar nästan två terminer.*

49 Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

50 *Nej jag hade inte. Jag gick i praktik, men det blev inte så bra för jag hade inte tid, så chefen sa du har inte tid, du måste sluta.*

51 Var var det någonstans?

52 *Det var en städning och det andra var snabbtvätt*

53 Hur är din sociala situation i Sverige? Bor du ensam?

54 *Jag bor med min dotter och det går.*

55 Och i hemlandet hur bodde du då?

56 *Med min mamma, min pappa är död. Min mamma och mina syskon.*

57 Och hur gammal är din dotter?

58 *Hon är sju år.*

59 Men hennes pappa ska inte komma hit?

60 *Hennes pappa är i Amerika ibland han kommer och hälsar på.*

61 Har du kontakt med svenskar?

62 *Nej det har jag inte.*

63 Känner du dig integrerad? Vet du vad det betyder?

64 *Äh.*

65 Om du känner att du är med i samhället? Eller känner du dig utanför?

66 *Nej jag känner hemma.*

67 Och hur har du blivit behandlad som afrikan?

68 *Nej jag kommer inte.*

69 Men du kommer ju från Afrika.

70 *Men jag är afrikan men jag känner inte problem här i Sverige.*

71 Och hur är det när du har slöja, är det problem?

72 *Nej det har inga problem, för mig inte problem.*

73 Och vad tycker du om undervisningen på sfi?

74 *Det gick bra, det gick bra.*

75 Vad är ditt mål med dina studier?

76 *Jag vill lära mig undersköterska. Efter gruv jag ska läsa undersköterska.*

77 Är det något annat du vill säga? Vill du berätta något mer?

78 *Nej.*

79 Mm, tack så mycket.

Intervju nummer 10 somalisk kvinna, som benämnes Sara.

1. Hur gammal är du?

2. 29 år

3. Varifrån kommer du?

4. *Somalia.*

5Har du gått i skolan i Somalia ?

6*Ja bara sex år.*

7Lärde du dig läsa i Somalia?

8*Ja, men inte somaliska, jag läste arabiska, det var en arabisk skola som jag gick i.*

9Var det en arabiska skola var den bra?

10*Ja bra.*

11Var det koranskola?

12*Nej inte bara koran, läsa skriva matte, biologi.*

13Var det svårt eller lätt i skolan?

14*Jag var ung, det var lätt.*

15Hur länge har du varit i Sverige?

16*Det är snart ska bli fyra.*

17Kan du komma ihåg hur det kändes när du inte kunde läsa?

18*Svenska? Ja svenska kan vi ta.*

19*Det var svårt och de andra som kan läsa på somaliska det var lätt för att bokstäverna likna, men för mig det var svårt.*

20Vad var det som fick dig att läsa?

21*Ja, för att jag hade motivation att läsa svenska.*

22Varför då?

23*För att jag kommit hit jag måste kunna språket för att göra kontakt med andra. Och jag har barn och jag behövde särskilt det när de går i skolan och de frågar om mina barn och de går på dagis och jag ska inte alltid tolk, så jag tänkte jag måste kämpa och läsa svenska.*

24Var det något särskilt som fick dig intresserad av att läsa?

25Var det t.ex. mjölkförpackningen tv någon skylt eller tidningen?

26*Tidningen och jag gillar att läsa också att gå i internet och leta efter böcker.*

27Mm Vad har du för någon inlärningsstrategi, läser du tyst eller skriver du?

28*Skriver jag.*

29Du gick i Irmans klass och hur lång tid tog det för dig att lära dig läsa?

30*Ett år.*

31Och varför lärde du dig tror du?

32*För att jag har försökt träna och skriva hemma också och inte bara i skolan, även om jag pratar somaliska men jag har försökt svenska.*

33Vilka texter läser du?

34*Jag gillar läsa lätt svenska.*

35Böcker?

36*Böcker ja.*

37Vad tycker din familj om att du går i skolan?

38*Ja bra.*

39Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

40 *Det blir tre år.*

41 *Har du haft jobb eller praktik i Sverige?*

42 *Jo, jag hade instegsjobb, som kommunen erbjuder nyinkomna invandrare.*

43 *Och vad gjorde du då? Jag har varit i dagis jag jobbade sex månader. Var det bra?*

44 *Ja jättebra, jag var intresserad av barn.*

45 *Lärde du dig mycket svenska?*

46 *Ja.*

47 *Hurdan är din sociala situation i Sverige? Bor du ensam?*

48 *Nej, jag är gift jag har tre barn.*

49 *Man och tre barn?*

50 *Ja, men min man jobbar inte här i Borås, han jobbar i Stockholm.*

51 *Så han bor i Stockholm?*

52 *Ja han bor i Stockholm, han kommer varannan vecka.*

53 *Hur var din sociala situation i hemlandet?*

54 *Bra nästan.*

55 *Bodde du med din man?*

56 *Nej, det var en period som vi hade separerat.*

57 *Hade du barn?*

58 *Mm två.*

59 *Har du någon kontakt med svenskar?*

60 *Personer som jobbar på dagis.*

61 *Mm. Och i skolan också.*

62 *Vilka i skolan? Är det svenskar?*

63 *Nej, dom är invandrare.*

64 *Känner du dig integrerad? Känner du dig att du är inne i samhället eller känner du dig utanför?*

65 *Jag känner inte utanför, men jag försöker komma in i samhället, men du vet om man har barn i skolan och jag är åtta timmar i skolan, och sen jag måste passa barn och göra allting, jag har ingen sån tid, men jag försöker i alla fall.*

66 *Hur har du blivit behandlad som afrikan?*

67 *Jättebra och jag kände mig också trivits.*

68 *Hur har du blivit behandlad med slöjan?*

69 *Det är samma sak.*

70 *Det går bra?*

71 *Ja jättebra.*

72 *Vad tycker du om undervisningen på sfi?*

73 *Ja, den var bra.*

74 *Var det något särskilt som var bra eller något som var dåligt?*

75 *Det var bra för mig, men det var inte så mycket muntligt. För att om man inte jobbar eller har praktik pratar inte svenska hemma, det blir lite lite lära sig svenska, men om du bara läser, läser du behöver också träna, muntligt.*

76 Vad är ditt mål med dina studier?

77 Jag vill klara gruv nu. Jag vill fortsätta och bli förskollärare, hoppas jag.

78 Tack så mycket. Sedan började hon prata när jag hade stängt av bandspelaren och hon ville säga mer så jag satte på bandspelaren igen:

79 Sex månader och jobbade på dagis?

80 Ja jag lärde mig mycket svenska och jag tyckte den tiden är inte tillräckligt att bara läsa, läsa, läsa och skriva, man behöver också träna muntligt, fråga träffa mer andra personer. Om jag bodde ensam, jag skulle göra så. Och särskilt på Norrby vi har mötesplats, som man kan gå och träna svenska. Men jag skulle vilja ha också i skolan om det är möjligt en timme eller två, även jag är intresserad muntligt och jag sökte en kurs som är muntlig framställning och jag går dit. Jag tycker.

Intervju nummer 11 med somalisk man som benämnes Dan

1 Hur gammal är du?

2 Jag är 36 år .

3 Varifrån kommer du?

4 Jag kommer från Somalia.

5 Har du gått i skolan i hemlandet?

6 Nej, aldrig. Jag gick aldrig i skolan i Somalia.

7 Hur länge har du varit i Sverige?

8 Jag har varit i 4 år.

9 Har det varit lätt eller svårt på sfi?

10 Det har varit ganska så och så. Ja just det inte så svårt.

11 Så när du kom hit till Sverige kunde du inte läsa?

12 Jag kunde inte läsa mitt språk. Men förstås kunde jag ju inte något annat språk svenska eller engelska eller något sånt. Kunde jag inte alls.

13 Kunde du läsa somaliska?

14 Ja, jag kunde läsa somaliska.

15 Men du hade inte gått i skolan?

16 Nej, jag har aldrig gått i skolan.

17 Men du har lärt dig hemma?

18 Ja, jag har lärt mig själv och försökte lära ut bokstäverna hur de ser ut och hur man läser. Och jag kunde läsa, men jag kunde inte skriva.

19 Kommer du ihåg hur det kändes att inte kunna när du kom till Sverige. Hur kände du dig när du kom till klassen? Kändes det bra eller var det dåligt? Eller var du ledsen eller var du glad?

20 Då kände jag mig glad faktiskt. Jag kände mig inte ledsen eller något sånt jag kände mig glad och trivdes jag.

21 Och vad var det som fick dig att läsa?

22 Jag var tvungen att läsa. Jag var tvungen att läsa förstår du. Man måste kunna språket förstår du för det var helt ny liv. Helt nytt liv, eller hur? Då börja

leva i ett nytt land och ett nytt samhälle. Eller hur? Man måste kunna läsa. Ja, det är så jag var tvungen. Man måste annars kan jag lära i samhället eller här miljön alltså. Eller hur?

23Och var det något som fick dig intresserad av att läsa? Det var att du ville komma in i samhället?

24 *Ja just det.*

25Och vad har du för någon inlärningsstrategi? Hur gör du när du läser? Läser du högt, läser du tyst, skriver du? Hur lär du dig saker?

26*När jag läser, jag läser högt för jag hör vad jag säger. Förstår du? Och jag försöker prata med samhället, t.ex när jag går i affärerna, så jag och jag försöker lägga frågorna och pratar och jag frågar: Hur märks det, hur märks det? Hur märks det min svenska, märker ni dåligt och sånt. Redan när jag var två år då började jag fråga och ställa frågor, det finns gamla människor som är intresserade av invandrarna. Förstår du och prata med. Dom ungdomarna eller medelåldern tycker inte om att prata och så och såna saker, men dom äldre tycker om att prata med invandrarna eller så. Så började jag när jag var två år eller halvt jag kommer inte ihåg började jag fråga och diskutera lite grand. Jag menar okända. Och de började fråga tillbaka: hur länge har du varit i Sverige? Jag har varit ett och ett halvt år. Oj! Då fick jag självförtroende förstår du. Jag fick självförtroende. Och utmaning. Ja. Mm. Så var det.*

27Ja. Och just varför du började läsa just då?

28*Vadå?*

29Du började läsa i Somalia eller?

30 *Nej, jag har inte läst så mycket.*

31Men varför? Hur lång tid tog det innan du lärde dig läsa i Sverige?

32*Jag började läsa redan innan jag var utan uppehållstillstånd. Nej, jag kunde inte läsa. Jag kunde bara läsa: Hej. Och Jag. Och Vad heter du?*

33Så lite kunde du? Lite kunde du. Gick du i A-kursen?

34*Nej, det gjorde jag inte, jag började på b-kursen.*

35Vilken lärare?

36 *Inger Persson och Annette. Känner du dom?*

37Ja, jag känner dom.

38*Inger Persson hon slutade kanske.*

39Men vad var det som fick dig att, varför ville du så gärna läsa?

40 *Nej, det var, det var man måste läsa när man är i Sverige. Man måste läsa därför man måste läsa och kunna prata ord, kan man, man måste komma in i samhället och förstå mm.*

41Mm vilka texter tar du del av? Är det tidningar böcker eller internet?

42*Böcker.*

43Vad tycker din familj om att du går i skolan?

44*Jag vet inte jag har inte frågat.*

45Du är ensam här i Sverige?

46 Nej, nej, jag har familj.

47 Du har fru?

48 Jag har fru och barn.

49 Ja vad tycker dom?

50 Att jag går i skolan? Dom tycker det är Ok att jag kan svenska. Redan när dom kom till Sverige, då kunde jag svenska bra och tolka och läsa bra, det första när jag kom hit, då kunde jag inte läsa brev som kom till mig. Jag kunde inte läsa. Jag brukade leta efter någon som kunde läsa för mig, förstår du översätta för mig. Så redan när min familj kom hit till Sverige, då behövde jag inte någon som läste för mig. Jag kunde allt, som stod, vad som gällde. Mm.

51 Hur länge har du gått i skolan i Sverige?

52 Det är fyra år, det är över fyra år jag började 2008.

53 Har du haft jobb eller praktik i Sverige?

54 Jag har praktiserat, men jag har aldrig fått jobb tyvärr.

55 Vad har du haft för någon praktik?

56 Jag har praktiserat på lager jag har praktiserat i snickare.

57 Var det bra?

58 Det går bra, det gick jättebra. Jag är intresserad av arbete. Det är bra att vara med arbetet.

59 Du lärde dig svenska?

60 Jag lärde mig svenska, inte mycket. Inte mycket. Första praktiken lärde jag mig ganska mycket svenska, men andra gången lärde jag mig inte så mycket.

61 Hur är din sociala situation? Du har fru och så har du barn? Hur många barn har du?

62. 4 barn.

63 Och hur var din sociala situation i Somalia? Hade du fru då också.

64 Ja, det hade jag precis.

65 Men har du bra lägenhet?

66 Här?

67 Ja.

68 Ja, jag har bra lägenhet.

69 Och hur var det i Somalia? Var det krig och problem?

70 Ja, det var krig och problem. Du vet finns inte regering, hemsk situation.

71 Har du någon kontakt med svenskar?

72 Nej, inte.

73 Inga kompisar?

74 Nej, inga kompisar.

75 Känner du dig integrerad? Vet du vad det betyder?

76 Ja. Jag känner mig integrerad. Att man umgås i samhället.

77 Men du har ju ingen kontakt med svenskar?

78 Nej, jag har ingen kontakt, ja du menar kompisar eller vänner?

79 Ja, eller om du går på någon gymna och träffar svenskar någonstans?

80 Nej.

81 Men sa du inte att du jobbar på Tullen eller? Nej. Tullenskolan?

82 Nej nej nej. Jag har inte jobbat.

83 Hur har du blivit behandlad som afrikan? Är det bra att vara afrikan i Sverige?

84 Ja, du menar färgen?

85 Ja det är hudfärg och att komma från Afrika, går det bra eller är det problem?

86 Nej inga problem.

87 Och hur tror du det är för dom som har slöja? Slöja?

88 Sjal, det går bra, ja det är beroende av religion.

89 Ja det vet jag, men blir de illa behandlade eller blir de bra behandlade?

90 Jag förstår inte riktigt.

91 Men till exempel om din fru har slöja tror du hon får problem när hon går på jobbet eller praktiken eller nånting?

92 Det kan jag tycka. Mm.

93 Vad tycker du om undervisningen på sfi?

94 Jag tyckte den var bra.

95 Var det något särskilt som var bra eller dåligt?

96 Nej det är inget särskilt, det finns inget dåligt faktiskt. Allting var fantastiskt bra.

97 Vad är ditt mål med dina studier?

98 Det är mitt mål att få betyg och få yrke.

99 Vilket yrke?

100 Vilket som är möjligt att få.

101 Men nu är du färdig på kurs fyra. Vad ska du göra sen?

102 Du menar om jag vill fortsätta att läsa eller om jag vill gå någon yrkesutbildning. Jag vill gå någon utbildning.

103 Vilken utbildning vill du gå?

104 Jag vill gå till bussförare.

105 Är det lätt att komma in?

106 Jag vet faktiskt inte.

107 Har du sökt?

108 Nej, man måste ha grundskolebetyg i engelska och matte. I engelska jag är nivå två, så det är två kurser kvar, det är lite långt.

109 Tack så mycket.

110 Tack själv.

Intervju 12 med en svensk Gruvlärare på Komvux.

1 Har du haft många elever som inte har gått i skolan i hemlandet?

2 Ja, det har jag haft.

3 Under åren eller i år?

4Ja på spår ett är det ju många som inte har gått i skolan i hemlandet på grund av krig och annat.

5Och många somalier?

6 Ja ofta är det ju somalier.

7Och kan de läsa? Ja alla kan ju läsa hos dig?

8Ja, för dom har gått på sfi först.

9Kan de läsa riktigt eller bara lite?

10 Hackigt läser de. Och jag tycker också att en del gissar när de läser, de ser en del av ordet och sen gissar de slutet, men detta gäller då i början av de här fyra terminerna som de ska gå. För sen när de har gått lite längre så läser de något bättre men det är fortfarande mycket dåligt.

11Och vad tror du det är som kan få dem intresserade?

12Jag tror att de är intresserade, men tiden räcker inte till, för de flesta av dem har ju familjer och de har inte mycket tid att förbereda sig hemma.

13Nej, nej. Vad tror du att de har för inlärningsstrategi?

14Jag tror inte att de, vi försöker ha studieteknik och olika sätt för att träna eleverna hur de ska göra, men jag vet inte om de tillämpar dem om jag ska vara ärlig. Och sen är det också som så när jag pratar med vår somaliske lärare Ahmed så säger han att de yngre kvinnorna i synnerhet för dem är det viktigare att försöka träffa en man och bilda familj än att bry sig om studierna.

15Mm ja, det verkar så, det har jag också fått den uppfattningen.

16Så familjen kommer i första hand och det är likadant då med när de kommer hem, då kommer familjen först och läxorna sedan.

17Och vad tror du familjen tycker om att de går i skolan?

18Jag tror att de tycker att det är bra att de får lära sig läsa och skriva och det viktigaste, men jag tror inte att de har någon, om det är kvinnor så tror jag att det är viktigare att vara hemma med sina barn, det tror jag.

19Ja. Och tror du att de har haft jobb eller praktik?

20De får väl praktik på sfi, får de inte det ibland?

21Ibland ja. Och hurdan social situation tror du att de har?

22De allra flesta är arbetslösa om de är gifta, deras män är arbetslösa om de är gifta. Och en del är ju ensamstående också som kommer med sina barn och de lever ju på socialhjälp, de flesta lever ju på socialhjälp.

23Ja, just det. Och hurdan social situation hade de i hemlandet tror du?

24Väldigt många kommer från fattiga byar. Sen finns det också personer som har kommit med högutbildade föräldrar om det är ungdomar och då visar det sig att de ungdomarna lär sig fort här. Så det påverkar alltså väldigt mycket om föräldrarna har gått i skolan eller om de kommer från byar. Och dessutom enligt Ahmed läraren, de som kommer från norra Somalia har ett rikare språk, för det har varit italiensk koloni än de som kommer från de södra delarna har ett fattigare språk och det märker jag på eleverna. Och de kan måla mer när de ska skriva med adjektiv än de i de södra delarna.

25 Tror du de har kontakt med svenskar?

26 *De har ingen kontakt över huvud taget. Det finns ingen, för jag har frågat dem. Så den enda svenskan de talar och hör, det är ju i skolan och i bästa fall om de tittar på svensk tv, men jag tror inte alltid att de gör det tyvärr.*

27 Så du uppfattar inte att de är integrerade i samhället?

28 *Inte alls. Jag tror inte att de vill bli integrerade, de flesta. Jag tror att de vill ha ett arbete de flesta för att få bra ekonomi, men de är inte så noga med att behöva umgås med svenskar.*

29 Och hur tror du att de blir behandlade som afrikaner?

30 *I samhället menar du?*

31 Ja.

32 *Nej, de är ju lägst ner på statusskalan, tyvärr, så de är ju de sista som får jobben. Och de somaliska kvinnorna det är väl ett par som har lyckats att ta sig till hemtjänsten, som har varit här länge och lärt sig språket annars så har ju de problem just med sin klädsel.*

33 Ja just det det var nästa fråga där hur det går med slöjan. Du tror de har problem med det?

34 *Om de nu kan tänka sig att bara ha en sjal och ha andra vanliga kläder och inte de här stora jag kallar det för skynken, så tror jag att det är lättare för dem att passa in i samhället. Männen klarar sig något bättre, de blir ju busschaufförer och taxichaufförer medan kvinnorna då i bästa fall kan komma i hemtjänst*

35 Och vad tycker du om undervisningen på sfi?

36 *Jag kan tycka att den undervisning som vi har här på komvux, den är bra, däremot när somalier kommer från andra, så har de flyttat upp för tidigt. 7 stycken måste gå om i ettan och de kommer utifrån. 18 elever går det i min klass och alla fem somalierna och de får gå om.*

37 Hur kan man lösa de kortutbildade somaliernas problem?

38 *De skulle behöva komma mer ut i arbetslivet och lära sig prata bättre för att de saknar ordförråd och ord och språkets struktur, för det de faller på är att de inte kan skriva, de skriver som de talar och det blir tokigt.*

39 Muna tycker att de behöver prata mer på sfi .

40 *Det behöver de. När de lär in språket felaktigt så kan vi inte rätta till det.*

